T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

AİLE DANIŞMANLIĞI ANABİLİM DALI

SOSYOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN BAZI DEĞİŞKENELRE GÖRE TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNE İLİŞKİN TUTUMLARI VE EVLİLİK ROL BEKLENTİLERİ İLE ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AYŞE PINAR URAL

Tez Danışmanı

PROF. DR. ŞEREF ULUOCAK

ÇANAKKALE - 2021

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

AİLE DANIŞMANLIĞI ANABİLİM DALI

SOSYOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN BAZI DEĞİŞKENELRE GÖRE TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNE İLİŞKİN TUTUMLARI VE EVLİLİK ROL BEKLENTİLERİ İLE ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AYŞE PINAR URAL

Tez Danışmanı
PROF. DR. ŞEREF ULUOCAK

ÇANAKKALE -2021

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Ayşe Pınar URAL tarafından Prof. Dr. Şeref ULUOCAK yönetiminde hazırlanan ve **22/11/2021** tarihinde aşağıdaki jüri karşısında sunulan "**Sosyoloji Bölümü Öğrencilerinin Bazı Değişkenlere Göre Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları ve Evlilik Rol Beklentileri İle Arasındaki İlişkinin İncelenmesi** " başlıklı çalışma, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü **Aile Danışmanlığı Anabilim Dalı**'nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri	**İmza**
Prof. Dr. Şeref ULUOCAK (Danışman)	……
Dr.Öğr. Üyesi Ersin UZMAN	……
Doç. Dr. Özlem DUVA KAYA	……

Tez No : 10435304

Tez Savunma Tarihi : 22/11/2021

……

Doç. Dr. Yener PAZARCIK

Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi taahhüt ve beyan ederim.

22/11/2021

Ayşe Pınar URAL

TEŞEKKÜR

Tez çalışmamın başından itibaren bana yol gösteren ve tezin her aşamasında benden yardımlarını esirgemeyen tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Şeref ULUOCAK hocama verdiği destekler için;

Tez savunma sınavımda ve öncesinde benden yardımlarını ve değerli görüşlerini esirgemeyen jüri üyelerim Sayın Dr. Öğr. Üyesi Ersin UZMAN hocama ve Sayın Doç. Dr. Özlem DUVA KAYA hocama değerli katkıları için;

Çalışmam boyunca benden katkılarını ve desteklerini esirgemeyen Sayın Dr. Öğr. Üyesi Mustafa TÜRKMEN hocama değerli görüşleri için;

Çalışmama veri sağlayan ve ulaştırdığım anketleri içten bir şekilde yanıtlayan tüm Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyoloji Bölümü öğrencilerine katkıları için;

Tez sürecimde yanımda olan ve bana destek olan tüm arkadaşlarıma verdikleri destekler ve güç için;

Hayatım boyunca benden maddi manevi desteklerini esirgemeyen her zaman arkamda duran canım babam Mehmet URAL'a ve canım annem Birsen URAL'a fedakârlıkları ve üzerimdeki sayısız emekleri için, güzel kardeşim İrem URAL'a pozitif enerjileriyle bana destek olup hayattaki en iyi arkadaşım olduğu için;

Sonsuz saygı ve sevgilerimle teşekkür ediyorum.

Ayşe Pınar URAL

Çanakkale, Kasım 2021

ÖZET

SOSYOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN BAZI DEĞİŞKENLERE GÖRE TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNE İLİŞKİN TUTUMLARI VE EVLİLİK ROL BEKLENTİLERİ İLE ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Ayşe Pınar URAL
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Aile Danışmanlığı Anabilim Dalı
Aile Danışmanlığı Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi
Tez Danışmanı: Prof. Dr. Şeref ULUOCAK
22/11/2021, 69

Bu araştırmada amaç, sosyoloji bölümünde eğitim görmekte olan öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin oluşturmuş oldukları tutumlarının bazı değişkenlere gore incelenmesi ve evliliğe yönelik rol beklentilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ile arasındaki ilişkinin ortaya çıkarılmasıdır. Çalışmanın katılımcılarını Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'nde eğitim görmekte olan % 92'si (286 kişi) kadın, % 8'i (25 kişi) erkek toplam 311 sosyoloji bölümü öğrencisi oluşturmuştur. Katılımcılara Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği, Bilgi Formu, Evlilik Rol Beklentileri Ölçeğini, içeren online anket bataryası online uygulanmıştır. Araştırmada elde edilmiş olan veriler SPSS for Windows 20.0 programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Analiz sonuçları kadın öğrencilerin toplumsal cinsiyet tutumları bakımından erkek öğrencilerden daha eşitlikçi yönde tutumlara sahip oldukları sonucu ortaya çıkmıştır. Katılımcıların toplumsal cinsiyet ile ilgili herhangi bir eğitim alıp almamalarına ilişkin bulgular incelendiğinde ise öğrencilerin %55,6'sı bu konuda eğitim aldığını, %44,4'ü bu konuda eğitim almadığını belirtmiştir. Aynı zamanda toplumsal cinsiyet ile ilgili bir eğitim almış olan öğrencilerin almamış olanlara kıyasla toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutum puanlarının daha eşitlikçi yönde olduğu görülmüş fakat fark anlamlı bulunmamıştır. Sosyoloji bölümü öğrencilerinin evlilik rol beklentilerinin eşitlikçi ve geleneksel olması ile toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları arasında ilişki incelendiğinde; öğrencilerin eşitlikçi evlilik rol beklentileriyle toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları arasında pozitif

yönde orta kuvvette bir ilişki olduğu saptanmıştır. Geleneksel evlilik rol beklentileri ile toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları arasında ise negatif yönde yüksek kuvvette bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır. Bulgular literatürle ilişkilendirilerek tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Cinsiyet, Toplumsal Cinsiyet, Toplumsal Cinsiyet Rolü, Evlilik, Evlilik Rol Beklentileri, Sosyoloji Bölümü Öğrencileri

ABSTRACT

ANALYSIS OF THE RELATIONSHIP BETWEEN THE ATTITUDES OF STUDENTS IN THE DEPARTMENT OF SOCIOLOGY TOWARDS GENDER ROLES AND THEIR OF MARITAL ROLE EXPECTATIONS BASED ON CERTAIN VARIABLES

Ayşe Pınar URAL
Çanakkale Onsekiz Mart University
Graduate School of Education
Department of Family Counseling, Master's Degree Thesis
Supervisor: Prof. Şeref ULUOCAK
22/11/2021, 69

This study aims to analyze the attitudes of students of sociology towards gender roles based on certain variables and to reveal the relationship between their marital role expectations and their attitudes towards gender roles. The participants of this study is 311 students, including 286 female (92%) and 25 male (8%) students in the department of sociology at Çanakkale Onsekiz Mart University, Turkey. Online surveys including the Attitude Scale towards Gender Roles, Information Form, and Marital Role Expectations Scale, are administered to these students. The data are analyzed through SPSS for Windows 20.0 software. The results show that the gender role attitudes of the female students are more egalitarian than that of the male students. The background of the participants on gender is also remarkable; 55.6% of them have received training on gender whilst 44.4% have not attended any training before. This study further reveals that the gender role attitude scores of those who have participated in gender-related education before are for egalitarian roles more than the others, but this difference has not been found significant. Another striking finding on the relationship between the egalitarian or traditional marital role expectations and their attitudes towards gender roles, yields that there is a moderately strong positive relationship between their egalitarian marital role expectations and attitudes towards gender roles. This study concludes with the finding of a highly strong negative relationship between the traditional marital role expectations and attitudes towards gender roles. The findings are discussed within the relevant literature.

Keywords: Sex, Gender, Gender role, Marriage, Marriage Role Expectations, Students of Sociology Department

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

JÜRİ ONAY SAYFASI …..... i
ETİK BEYAN ii
TEŞEKKÜR ……..... iii
ÖZET……..... iv
ABSTRACT ……..…….…….. vi
İÇİNDEKİLER ...…….…….... viii
SİMGELER VE KISALTMALAR xi
TABLOLAR DİZİNİ ..……..... xii

BİRİNCİ BÖLÜM
GİRİŞ

1.1. Problem Durumu..... 1
1.1.1. Problem Cümlesi..... 4
1.2. Araştırmanın Alt Problemleri..... 4
1.3. Araştırmanın Amacı..... 5
1.4. Araştırmanın Önemi..... 5
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları..... 6
1.6. Araştırmanın Sayıltıları..... 6
1.7. Tanımlar..... 7

İKİNCİ BÖLÜM
KURAMSAL ÇERÇEVE VE ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

2.1. Aile Kavramı..... 10
2.1.1. Yapılarına Göre Aile..... 11
2.1.2. Geleneksel Aile..... 11
2.1.3. Çekirdek Aile..... 12
2.2. Toplumsal Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Rolleri..... 13
2.3. Evlilik..... 20
2.4. Rol Kavramı Evlilikte Kadın ve Erkek Rolleri..... 21
2.5. Alanyazın..... 24

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ VE YÖNTEMİ

3.1. Araştırmanın Çalışma Grubu..... 32
3.2. Veri Toplama Araçları..... 32
3.2.1. Kişisel Bilgi Formu..... 32
3.2.2. Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutum Ölçeği (TCRTÖ)..... 32
3.2.3. Evlilik Rol Beklentileri Ölçeği (ERBÖ)..... 34
3.3. İşlem..... 34
3.4. Araştırmanın Modeli..... 34
3.5. Verilerin Analizi..... 35

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARI

4.1. Betimleyici Özelliklere İlişkin Yüzde Analizi ve Frekans Sonuçları..... 37
4.2. Sosyoloji Bölümü Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları..... 40
4.3. Sosyoloji Bölümü Öğrencilerinin Anne Baba Birliktelik Durumlarına Göre Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları 41
4.4. Sosyoloji Bölümü Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumuna Göre Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları..... 42
4.5. Sosyoloji Bölümü Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumuna Göre Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları..... 43
4.6. Sosyoloji Bölümü Öğrencilerinin En Uzun Süre Yaşadıkları Yerleşim Yerine Göre Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları..... 44
4.7. Sosyoloji Bölümü Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Eğitimi Alma Durumlarına Göre Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları..... 45
4.8. Evlilik Rol Beklentileri Ölçeğinin Eşitlikçi ve Geleneksel Faktörlerinin Puanları İle Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği Toplam ve Alt Ölçek Puanlarına İlişkin Korelasyon Analizi Sonuçları..... 46

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sosyoloji Bölümü Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarına Ait Bulguların Tartışılması..... 51
5.2. Sosyoloji Bölümü Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutumlarının Anne Baba Birliktelik Durumlarına Göre İncelenmesine Ait Bulguların Tartışılması..... 52
5.3. Sosyoloji Bölümü Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutumlarının Anne Eğitim Durumlarına Göre İncelenmesine Ait Bulguların Tartışılması..... 52
5.4. Sosyoloji Bölümü Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutumlarının Baba Eğitim Durumlarına Göre İncelenmesine Ait Bulguların Tartışılması..... 53
5.5. Sosyoloji Bölümü Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutumlarının Yaşadıkları Yere Göre İncelenmesine Ait Bulguların Tartışılması..... 54
5.6. Sosyoloji Bölümü Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutumlarının Toplumsal Cinsiyet Eğitimi Alma Durumlarına Göre İncelenmesine Ait Bulguların Tartışılması..... 55
5.7. Evlilik Rol Beklentileri Ölçeğinin Eşitlikçi ve Geleneksel Faktörlerinin Puanları İle Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği Toplam ve Alt Ölçek Puanlarına İlişkin Korelasyon Analizi Sonuçlarının Tartışılması... 56
5.8 Öneriler 61
KAYNAKÇA..... 64
EKLER..... I
Ek.1 KİŞİSEL BİLGİ FORMU..... II
Ek.2 Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutum Ölçeği..... V
Ek.3 Evlilik Rol Beklentileri Ölçeği..... IX

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

SPSS	: Statistical Package For Social Sciences
Sd	: Serbestlik Derecesi
Ss	: Standart sapma
x	: Aritmetik Ortalama
N	: Katılımcı Sayısı
%	: Yüzdelik
R	: Korelasyon Katsayısı
TDK	: Türk Dil Kurumu
TCRTÖ	: Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutum Ölçeği
ERBÖ	: Evlilik Rol Beklentileri Ölçeği
ÇOMÜ	: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo No	Tablo Adı	Sayfa No
Tablo 1	Araştırmaya katılan öğrencilerin betimleyici özellikleri frekans dağılımları ve yüzde analizleri	38
Tablo 2	Katılımcıların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının cinsiyete göre T test sonuçları	40
Tablo 3	Katılımcıların anne baba birliktelik durumlarına göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının T testi sonuçları	41
Tablo 4	Katılımcıların anne eğitim durumuna göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının tek yönlü varyans analizi (Anova) sonuçları	42
Tablo 5	Katılımcıların baba eğitim durumuna göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkim tutumlarının tek yönlü varyans analizi (Anova) sonuçları	43
Tablo 6	Katılımcıların en uzun süre yaşadıkları yere göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının tek yönlü varyans analizi (Anova) sonuçları	44
Tablo 7	Katılımcıların toplumsal cinsiyet eğitimi alma durumlarına göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının T testi sonuçları	45
Tablo 8	Sosyoloji bölümü öğrencilerin eşitlikçi evlilik rol beklentileri puanları ve geleneksel evlilik rol beklentileri puanları ile toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum ölçeği toplam ve alt ölçek puanları arasındaki ilişkiye ilişkin pearson korelasyon analizi sonuçları	47

BİRİNCİ BÖLÜM
GİRİŞ

Araştırmanın bu bölümünde araştırmamızın problem durumuna, araştırmanın amacına, neden önemli olduğuna, araştırmanın sınırlılıkları, varsayımları ve tanımlarına yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Bireylerin düşünce yapıları yaşadıkları kültürden ve toplumdan etkilenerek şekillenir. Bu düşünce yapıları içerisinde öğrendikleri ve şekillendirdikleri toplumsal cinsiyet algıları ve evlilik hayatında kadın ve erkeğe yönelik rol beklentileri oluşur. Bahsedilen iki durumda aile, çevre, toplum, kültür gibi değişkenlerden etkilenerek şekillenmektedir. Toplumsal cinsiyet rollerinin biyolojik faktörlerden kaynaklanarak doğal olarak oluştuğu ve öğrenme yoluyla tutumlarının şekillendiğine dair farklı görüşler bulunmaktadır.

Toplumsal cinsiyet rolleri konusunda birçok araştırma yapılmaktadır. Bu araştırmalardan bazıları farklı değişkenler ile bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum ve algıları arasındaki ilişkileri araştırmaktadır. Üniversite öğrencileri ile yapılan bazı araştırmalarda öğrencilerin toplumsal cinsiyet rol tutumları ile kadına yönelik şiddete ilişkin inançları (Ateş ve Yıldız, 2017), üniversitede eğitim görmekte olan öğrencilerin cinsiyet rolleri ile toplumsal cinsiyet rolleri kapsamında bağlanma biçimleri (Çelikkaleli ve Avcı, 2016), üniversitede eğitim görmekte olan öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik görüşleri ve algıları (Yılmaz, Zeyneloğlu, Kocagöz, Kısa, Taşkın ve Eroğlu. 2009), yine üniversitede öğrenim görmekte olan öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlarıyla romantik ilişkilerindeki inançları (Çavdar, 2013) gibi konular araştırılmıştır. Bu araştırma ise üniversitede sosyoloji bölümünde eğitim görmekte olan öğrencilerde, öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik oluşturdukları tutumları bu tutumlarla ilişkili olabileceği düşünülen bazı değişkenler ve evlilik rol beklentileri (eşitlikçi ve geleneksel) ile ilişkisini incelenmeyi amaçlamıştır.

Yıldırım (2018), sosyoloji bölümünde 1. ve 4. sınıfta eğitim görmekte olan öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik algılarını karşılaştırmak üzere yaptığı çalışmasında, öğrencilerin kadın erkek ilişkilerinde daha eşitlikçi ve bireysel tutumlara sahip oldukları sonucuna varmış, bu durumun sosyoloji bölümünde eğitim görmelerinin bir etkisi olduğunu görmüştür. Sosyoloji bölümü öğrencilerinin geleceğin sosyal bilimcileri olarak toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları açısından donanımlı olmaları gerektiği düşünülmektedir. Bu donanımın da eşitlikçi tutumda olması önemli görülmektedir. Eşitlikçi tutumları benimseyebilen sosyal bilimcilerin bu konuda duyarlı olacakları düşünülmektedir. Toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarına göre duyarlı olmayan ve eşitlikçi tutumu benimsemeyen bir sosyal bilimciden ataerkil düzene karşı bir tutum geliştirmesi beklenemez. Toplumsal cinsiyet tutumları açısından eşitlikçi olmayan tutumu benimseyen sosyal bilimcilerin ataerkilliği normal algılayarak meşrulaştıracakları düşünülmektedir. Ataerkil yapıya toplumsal cinsiyet perspektifinden bakmaları önemli görülmektedir. Bu bakış açılarına sahip olup olmadıkları bu çalışmada araştırılacaktır.

Sosyologlar toplumsal cinsiyet terimini en genel anlamıyla davranışlarda ve rollerde kadınsılık ve erkeksilik olarak adlandırılan kişisel nitelik farklılıklarını anlatmak amacıyla kullanırlar. En önemlisi bu davranış farklılıklarının biyolojik mi yoksa kültürel mi olduğudur. Sosyologlar, kadınların ve erkeklerin içinde yaşadıkları toplum sebebiyle mi farklılaşmış oldukları yoksa doğaları gereği mi farklı davranışlar sergiledikleri konusu üzerinde dururlar (Slattery, 2011).

Toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği ile demografik değişkenler arasındaki ilişkiye yönelik yapılan önceki araştırmaların birinde cinsiyet, aile tipi, anne eğitimi, yaşanılan yer ile cinsiyet rolüne ilişkin tutum toplam puanları arasında anlamlı ilişki bulunmuştur (Aylaz, Güneş, Uzun ve Ünal, 2014). Başka bir çalışmada ise öğrencilerin, toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutum puanları cinsiyet, anne baba öğrenim durumu, mezun olunan lise, öğrenim görülen lisans programı, romantik ilişkilerinin varlığı durumlarına ve yaşamış oldukları en uzun süreli romantik ilişkilerine göre farklılıklar göstermiştir (Çavdar,2013). Farklı bir araştırmada toplumsal cinsiyet rolleri tutum puanları ile cinsiyet, aileden algılanan sosyal destek, ailenin aylık geliri, anne eğitim durumu, aile içi şiddete şahit olma durumu arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur (Kodan Çetinkaya, 2013). Bu araştırmada ise öğrencilerin toplumsal cinsiyet rolleri tutum puanları;

öğrencilerin cinsiyetleri, anne baba birliktelik durumları, anne eğitim durumları, baba eğitim durumları, en uzun süre yaşadıkları yerleşim yeri ve toplumsal cinsiyete yönelik bir eğitim alıp almama durumlarına göre incelenmiştir.

Toplumsal cinsiyet algısı ve kişilerin toplumsal cinsiyet rollerine bakış açılarının çevresel etmenlere bağlı olarak gelişen ve öğrenilen bir durum olması gibi, insanların evlilik hakkındaki görüşleri ve düşünceleri de aynı etmenlerden etkilenerek şekillenir. Bireyler yaşamlarını bir eş ile birleştirmeyi bir mecburiyet ya da ihtiyaç olarak görebilirler aynı zamanda evlilik yapmayı düşünmeyen insanlar gibi evliliğe karşı bakış açıları daha farklı olan insanlar da vardır. Evlilikte eşler arasında görev ve sorumluluklarda bir rol dağılımı olması gerektiği görüşü de kültür, aile yapısı ve toplum tarafından şekillendirilen bir durumdur. Eşitlikçi tutumu benimseyen ve geleneksel tutumu benimseyen kişilerin toplumsal cinsiyet rol algıları ve evlilik rol beklentileri bakımından farklı düşüncelere sahip olduğu düşünülmektedir. Üniversite öğrencilerinin aldıkları eğitimler sonucunda eşitlikçi ve geleneksel tutumları sorgulayıp daha eşitlikçi tutumlar benimsemeleri olasıdır.

Erbil (2019), çalışmasında kadın öğrencilerin, erkek öğrencilere kıyasla toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarının daha eşitlikçi tutumlarda olduğu sonucuna varmıştır. Aynı çalışmada Erbil (2019) cinsiyet rolleri tutumlarının anne eğitim düzeyinden etkilendiğini bulmuştur (Erbil, 2019). Bu doğrultuda sosyoloji bölümünde eğitim gören kadın ve erkek öğrencilerin toplumsal cinsiyet rolleri tutum puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığı belirlenmiştir.

Evlilik ailenin temeli olarak görülür. Bir ailenin kurulması evlilik ile başlar. Toplumlarda evlilik dışı ilişkiler çoğu zaman onay görmez bu sebeple evlilik meşru ilişkilerin başlaması olarak ifade edilebilir (Canatan, 2009).

Bireylerin evlilik hakkında görüşleri kişiden kişiye farklılık gösterecektir. Bu konuda genel bir kanıya varmak zordur. Günümüzde kadın öğrencilerin evliliğe bakış açılarının geleneksellikten kopmaya başladığı göz önünde bulundurulduğunda (Akın, Aydemir, 2007) Üniversite öğrencilerinin büyük çoğunluğunun evlenmemiş kişilerden oluştuğu düşünülmektedir. Öğrencilerin evlilik sürecinde oluşabilecek kadın ve erkek

arasındaki rol dağılımını ve bu durumlara bakış açılarının toplumsal cinsiyet rolleri konusunda düşünceleriyle karşılaştırmak amaçlanmıştır.

Üniversite öğrencilerinin evlilikte cinsiyet rolleri ve toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarının anlamlı bir ilişkisi olduğu düşünüldüğünde (Öngen ve Aytaç, 2013), sosyoloji bölümü öğrencilerinin aldıkları eğitimlerin sonucunda toplumsal cinsiyet konusunda daha duyarlı bakış açısı kazandıkları düşüncesinden yola çıkılarak bu konu hakkındaki görüşlerinin toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarıyla incelenmesi amaçlanmıştır.

Sosyoloji eğitimi aile sosyolojisi açısından düşünüldüğünde eğitimleri süresince bu konuda belli bir bakış açısı kazanan öğrencilerin aile, evlilik konularında ve toplumda ailenin yeri ve önemi konusunda bir bilgiye sahip oldukları düşünülmektedir. Aile konusunda, evlilik ilişkileri konusunda belli bir bilinç kazanan kişilerin, evlilikteki rol beklentilerinin toplumsal cinsiyet rolleri açısından eşitlikçi tutumları benimsemeleri olası görülmektedir.

1.1.1. Problem Cümlesi

Bu çalışma sosyoloji bölümü öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolleri tutum puanlarının bazı demografik değişkenler ile ve evlilik rol beklentileri ile ilişkisine odaklanmıştır. Bazı demografik değişkenlere göre sosyoloji bölümü öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolleri açısından geliştirdikleri tutumları farklılaşmakta mıdır? Sosyoloji bölümü öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlarıyla evlilik rol beklentileri arasında nasıl bir ilişki vardır? Toplumsal cinsiyet rolleri tutumları, evlilik rol beklentilerinin geleneksel ya da eşitlikçi olmasıyla ilişkili bir değişken midir? Sorularına cevap aranmıştır.

1.2. Araştırmanın Alt Problemleri

1) Sosyoloji bölümünde eğitim görmekte olan öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik geliştirmiş oldukları tutumları bazı demografik değişkenlere göre (cinsiyet, anne baba birlikteliği, anne babalarının eğitim durumları, en uzun süre

yaşadıkları yerleşim yerleri ve toplumsal cinsiyet eğitimi alma) farklılık göstermekte midir?

2) Sosyoloji bölümünde eğitim görmekte olan kişilerin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumları ile evlilik rol beklentileri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.3. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı üniversitede sosyoloji bölümünde eğitim görmekte olan öğrencilerin, toplumsal cinsiyet rollerine yönelik geliştirdikleri tutumların farklı değişkenlere bağlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığının öğrenilmesi ve öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik geliştirmiş oldukları tutumlarıyla evlilik rol beklentileri arasında bir ilişkinin olup olmadığının incelenmesidir.

1.4. Araştırmanın Önemi

Üniversitelerin aydın bireyler yetiştirmeyi hedefleyen eğitim kurumları olduğu düşünüldüğünde, bireylerin eğitimlerinin sonunda görüş ve düşüncelerinin geleneksel yapılardan koparak çağın gereklerine uygun modern görüşler benimseyebilmeleri önemlidir. Aynı şekilde evlilik rol beklentileri açısından da eşitlikçi tutumları benimseyen öğrencilerin üniversite içindeki varlığı önemli görülmüştür. Elbette ki kişilerin üniversite eğitimi almadan önceki hayatları boyunca gelişmiş olan görüşleri, düşünce ve davranış kalıpları vardır. Bu kalıplar ve yargıların değişip gelişmesi okulda verilen eğitimin şekline ve yöntemine bağlı önemli bir durumdur.

Sosyoloji bölümünde eğitim görmekte olan öğrencilerin, toplumsal cinsiyet konusuna duyarlı bir bakış açısı ve bu konuda belirli bir bilinç kazandıkları düşünüldüğünde, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algıları ve görüşleri çalışmanın tutarlılığı ve gelişimi için önemli görülmektedir. Sosyoloji, insanların yaşantıları üzerine araştırmalar yapan ve yorumlar geliştiren bir disiplindir bu doğrultuda sosyologların eşitlikçi perspektiflere duyarlı olmaları önemli görülmektedir.

Sosyoloji bölümünden mezun olduktan sonra, formasyon eğitimi alan kişiler belli eğitim kurumlarında öğretmen ve eğitimci olabilmektedirler. Eğitmenlerin evlilikte kadın ve erkek rollerine olan bakış açısı da öğrenciler üzerinde etkiye sahip olabilir. Basit bir örnekle bir öğretmenin ders esnasında evin temizliği, çocuk bakımı gibi konular kadınların görevidir doğrultusunda bir cümle kurması öğrencilerin belki yaşadıkları yerde de gördükleri durumu pekiştirecek ve onlara yeni bir bakış açısı kazandırmayacaktır. Diğer açıdan bu rol dağılımlarını görmedikleri bir aile yapısında yetişmiş öğrenciler üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olabilecektir. Ülkemizin gelişmiş ülkeler arasında kendisine bir yer bulabilmesi için nitelikli ve iyi yetişmiş insanlara sahip olması önemlidir. Nitelikli insanlara sahip olmak da ülkelerin eğitim sistemlerinin kalitesi ile ilişkilidir. Ülkelerin eğitim sisteminin başarısı da yetiştirilen öğretmenlerin nitelikleriyle doğrudan bağlantılıdır.

Araştırmanın sonuçları sosyoloji bölümünde eğitim görmekte olan bir grup öğrencinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarıyla bazı demografik faktörler arasındaki ilişkinin ve evlilik rol beklentileri arasındaki ilişkinin belli yönleriyle incelenmesine olanak sağlamıştır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

- Araştırma 2020-2021 eğitim öğretim yılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde öğrenim gören öğrencilerle sınırlıdır.

- Araştırmanın sonuçları "Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutum Ölçeği", " Evlilik Rol Beklentileri Ölçeği" ve "Kişisel Bilgi Formu" ile elde edilecek bilgilerle sınırlıdır.

- Araştırmanın veri toplama yöntemi anket ile sınırlıdır.

1.6. Araştırmanın Sayıltıları

1. Katılımcılar anketleri ciddi, dürüst ve özenli bir şekilde cevaplandırmışlardır.

2. Toplumsal Cinsiyet Rolleri Eşitliği Ölçeği ve Evlilik Rol Beklentileri Ölçeği araştırmanın amaçlarını ölçebilecek ve net veriler elde etmeyi sağlayabilecek yeterliliktedir.

3. Katılımcılar araştırmaya gönüllü olarak katılmışlardır.

1.7. Tanımlar

Evlilik: Evlilik, geleneksel açıdan, yetişkin bir kadın ile yetişkin bir erkek arasında, belirli haklar ve yükümlülükler getiren, yasal geçerliliğe sahip bir ilişki olarak kabul edilmektedir (Marshall,1999). Giddens'a göre, evlilik yetişkin kişiler arasında toplum tarafından onay ve kabul gören cinsel birleşim olarak tanımlanır (Giddens, 2012).

Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet: Cinsiyet terimi (sex) insanların kadın veya erkek olmalarını biyolojik özellikleri kapsamında tanımlar. Toplumsal cinsiyet (gender) ise en genel tanımıyla kadınlara ve erkeklere toplum tarafından tanımlanan roller ve kadınlara uygun olduğu düşünülen kadınsı ve erkeklere uygun olduğu düşünülen erkeksi davranışları içeren beklentiler olarak ifade edilebilir (Dökmen, 2004).

Rol: Rol tanımlarının çoğu toplumun bireylerden beklediği ve istediği davranışlara vurgu yapmaktadır. Toplumun kişilerin statülerine ve bulundukları konumlarına uygun olarak gördüğü davranış kalıpları rol olarak tanımlanabilir. Bu durumda rollerin bir boyutunun toplumsal, diğer boyutunun da bireysel olduğunu söylemek mümkündür. Toplumsallık bireylerde davranışa yani rollere dönüşür (Vatandaş, 2007).

Eşitlikçi ve Geleneksel Rol: Toplumsal cinsiyet rolleri tanımlarında eşitlikçi ve geleneksel olarak iki gruba ayrılan rol tanımlarından geleneksel rol tanımı kadınların ev işleri, çocuk bakımı gibi görevlerinin olması, erkeklerin ise ev dışındaki işler ve ev geçimini sağlamak gibi sorumluluklara sahip olması şeklinde tanımlanmaktadır. Eşitlikçi rol tanımında kadın ve erkek sosyal hayatta, eğitimde, aile içinde ve meslek seçimleri gibi konularda eşit haklara ve sorumluluklara sahiptir (Budak, Küçükşen, 2018).

Rol Beklentisi: Sosyal statüleri aynı olan kişilerin, karşılarındaki kişilerden bekleyebileceği davranış kalıpları, kişinin uygun görülen davranışlarda bulunması ile ilgili içsel tutumlardır (Mangus, 1957).

Eşitlikçi Aile: Ailedeki bireylerin aile içi rollerini kendilerinin belirlediği, sorumlulukların paylaşıldığı, rollerin cinsiyete göre farklılaşmadığı aile özelliğidir (Dunn, 1960). Eşitlikçi ailelerde insanlar evlenecekleri kişiye kendileri karar verir, erken yaşta evlilik düşüktür. Aile içinde otorite eşler arasında eşit olarak dağılır. Çocuk yetiştirirken demokratik kurallar uygulanır, eğitime önem verilir (Eken, 2006).

Geleneksel Aile: Geleneksel ailelerde kadının ev içinde birincil görevi ev işleri ve çocuk bakımı, erkeğin ise ailenin geçimini sağlamaktır. Bu doğrultuda ev içi işlerde ve ev ile ilgili kararlarda kadınlar, ev dışı ilişkiler ve satın alma gibi konularda da erkekler söz sahibidir. Kadınların üstlenmiş oldukları önemli roller genellikle farkedilmez (Eken, 2006).

İKİNCİ BÖLÜM
KURAMSAL ÇERÇEVE VE ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Aile sosyolojisinin tanımında aile; soy, evlilik, ebeveyn, çocuklar ve akrabalıklar gibi kurumsal alt birimlerden oluşmaktadır. Evlilik kurumu ise bu kurumların en önemlilerinden birisi olarak görülür. Genel tanımla evlilik, insanların soyunu sürdürmek amacıyla iki farklı cins arasında kurulur ve cinsel ilişkinin onaylandığı kültürel ve fiziki bir bağ olarak tanımlanır. Evlilik ile birlikte, ailenin çekirdeği oluşması gibi, bu yapıdaki birçok işlevin de gerçekleştirebilmesine meşruluk sağlamış olmaktadır. Antropologlar, evlilik ve aile arasında bir ayırım yapar, evlenmeyi bazı durumlarda aile kurumunun yerine geçebilen bir alt kurum olarak nitelendirirler (Özkaya, 2005).

İnsanların evlilik kurumundan beklentileri; eşlerine duydukları aşkın evlilik ile tamamlanıp ömür boyu devam etmesi, birbirlerine sadece eş değil aynı zamanda iyi birer arkadaş olma, ebeveyn olma isteği, gelirleri birleştirerek aileleri için ekonomik güvenlik sağlamaktır (Tunç,2019).

Toplumsal cinsiyet rolleri, kadınlar ile erkeklerin sosyal yapılar içinde cinsiyetlerine yönelik uygun görülen davranış kalıpları olarak kadınlık ve erkeklik olarak tanımlanmasıdır ve kültürel açıdan oluşmuş olan belli beklentileri de açıklamaktadır. Erkek bir birey açısından uygun görülen davranış kalıpları erkeksi, kadın birey açısından uygun görülen davranış kalıpları ise kadınsı olarak adlandırılmaktadır. Bu şekilde tanımlanmış olan kadınsı ve erkeksi olarak adlandırılmış olan rollerin, cinsiyetlerden ayrı düşünülerek ifade edilmesi gibi kişilerin bulundukları ortamlara göre de bu tanımlamaların değişebildiği durumlar ortaya çıkabilmektedir (Dökmen, 2004: 18).

Toplumsal cinsiyet algısı, kadın ve erkeklerin hayata katılım biçimleri, hayata katılım oranları ve görünürlüğünün yanı sıra, aile seçimleri, evlilikleri, sosyal yaşamları, eğitimleri ve mesleki tercihlerinde önemli bir rol oynamaktadır (Öngen ve Aytaç, 2013; Akın ve Demirel, 2003).

2.1. Aile Kavramı

Toplumsallaşmanın en temel kurumu ailedir. Toplumsallaşma, bireyin yaşadığı toplumun, içinde bulunduğu grupların kültürünü öğrenme sürecidir. Toplumsallaşma dinamik bir süreçtir kişinin hayatı boyunca devam eder ve üyesi olduğu toplumsal grupların önemli rolleri, değer ve tutumlarını öğrenmesini kapsar. Kültürü ilk aile aktarır. Birey doğduğu andan itibaren ilk öğrendiği şeyler aile içinde başlar. Aile yapılarının farklılığı çocuğun toplumsallaşmasında etkilidir. Ailelerin; ilişkiyi meşrulaştırma, çocuk sahibi olma, toplumsallaştırma, toplumsal statü sağlama, duygusal paylaşım, cinsel birliktelikleri düzenlemek, güven ve destek sağlamak gibi işlevleri vardır (Zincirkıran, 2017).

Evrensel belli bir tanımı olmayan aile kavramı her kültürde farklı şekillerde tanımlanmıştır. Dönemsel olarak da farklı tanımlamalarla ifade edilmiştir. Günümüzde ve geçmişte yaşam koşullarının etkisiyle aile kavramına bakış açısı ve tanımı değişiklikler göstermektedir.

Türk Dil Kurumu'nun sözlüğünde aile kurumu şu şekilde açıklanmaktadır; **"** *isim, toplum bilimi. Evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik*" (TDK)

Feminist düşünce açısından aile kurumu daha farklı değerlendirilmektedir. Feminizmin hiçbir türü için aile sorunsuz bir yapı değildir. Kadının ezilmişliğini ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğini hareket noktası olarak alırlar. Kadın sadece aileyi oluşturmaz aynı zamanda aile tarafından kadınlığı oluşturulur ya da farklı bir tabirle meydana getirilir. Aile kurumu tarihsel olarak düşünüldüğünde her aşamasında kadın-erkek arasındaki sömürü ilişkisi ve eşitsizlikte etkilidir. Kadının kısıtlı bir alana hapsedilmesi ve dolayısıyla kadının potansiyelinin körelmesi, kadının güçsüzleşerek erkeğe bağımlı hale gelmesine yol açar. Ancak liberal feministlere göre aile, çatışma temelli olarak görülen bir güç ilişkisinden değil doğalmış gibi algılanan ve kabullenilen bir eşitsizlik temelindedir. Sosyalist feministler kadının ev içi emeğinin görülmediğini ve bu nedenle ücretlendirilmediğini söyleyerek sömürüldüğünü söylemişlerdir. Kültürel

feministler de aileyi erkek egemen bir sistemin yeniden üretimi olarak görmüşlerdir (Güneş, 2018) .

Tarihsel olarak toplumlar sürekli değişikliklere uğramışlardır aile de yapısı ve işleyişi açısından değişimler geçirmiştir. Sağlam bir aile sevgi, güven, fedakârlık ve hoşgörü üzerine kurulan kutsal bir müessesedir. Aile toplumun temel taşı olarak algılanan en önemli birimidir, bu doğrultuda aile ilişki biçimleri bize toplumların da ilişkilerinin doğasını gösterecektir, toplumların tanınması aile biçimlerinin tanınması ile mümkün olacaktır (Çoraklı, 2007).

Aileyi, insan türünün belli koşullar altında üretildiği, toplumsal yapıya hazırlama süreçlerinin ilk olarak ve etkili biçimde oluşmuş olduğu, cinsel ilişkilerin düzenlenmiş olduğu bir ortam, anne-baba-çocuklar ve eşler arasında güven verici, sıcak ve içten ilişkilerin kurulduğu, içinde bulunduğu toplumun düzenine göre ekonomik ekinliklerin yer aldığı toplumsal bir kurum olarak açıklayabiliriz. Toplumun tarih içinde geçirdiği köklü değişimlere bağlı olarak aile kurumu da köklü değişimler geçirmiştir. Bu doğrultuda aile tarihsel bir ürün olarak ele alınmalıdır. (Ozankaya, 1977). Toplumu aileden ve aileyi toplumdan ayrı düşünmek doğru olmayacaktır.

2.1.1. Yapılarına Göre Aile

Burada aile kurumu yapılarına göre iki başlık altında toplanmaktadır.

2.1.2. Geleneksel Aile

Aile içinde birden fazla evli çiftin bulunabildiği, birçok kuşağın birlikte yaşadığı kalabalık ailelerdir. Aileden aileye değişebilen bir yapısı olan geleneksel geniş ailelerde, anne baba ve çocukların dışında dede, nine, hala, teyze, dayı, amca gibi akrabalar da aynı evde yaşayabilirler. Bireylerin endüstriyelleşme seviyeleri yükseldikçe geniş aile yapısı etkisini kaybetmektedir. Ailedeki yaşlıların çocuklar üzerindeki etkileri azalmakta ve ailedeki üyelerin kişisel çıkarları ile aile çıkarları uyumsuzluk göstermeye başlamaktadır (Çoraklı, 2007).

Geleneksel toplumsal dönemde geçerli olan geniş aile türü üzerinde geleneksel dönemin kendisine özgün tarihsel koşulları, inanışları ve tarımsal üretim tarzı etkilidir. Geleneksel aile denildiğinde akla genellikle geniş, dayanışmacı, mahrem, akrabalık bağlarının güçlü olduğu toplumsal bir yapı gelmektedir. Bu tip aileler modernizm öncesinde görülmektedir. Aynı dönemin algısı olan evin yöneticisinin erkek olduğu ve ev işleri ve çocuk bakımının kadınların sorumluluğunda olduğu bir yapıdır. Geleneksel geniş ailelerde gelenek, dayanışma, tarımsal aktiviteler ve din aileleri belirleyen parametrelerdir (Canatan ve Yıldırım, 2009).

2.1.3. Çekirdek Aile

Anne baba ve henüz evlenmemiş olan küçük ya da büyük çocuklardan oluşan aile tipidir. Çoğu zaman çocuğu olmayan evli çiftler de çekirdek aile olarak kabul edilmektedirler. Çekirdek aile günümüz modern toplumlarında görülen kentsel ve çağdaş olarak nitelendirilen ailedir. Bu ailelerde ebeveynler çocuklarına istediği gibi bir eğitim verebilirler, çocuklar başkalarının etkisi altına girmeden anne ve babalarını örnek alabilirler (Çoraklı, 2007).

Çekirdek aile sanayi toplumlarının en önemli göstergelerinden biridir. Genel olarak çocuklar ile anne ve babadan oluşan çekirdek ailenin en önemli özelliklerinden biri de tüketim toplumuna uyarlanmış olmasıdır. Parsons (Canatan ve Yıldırım, 2009), çekirdek aileyi ayrıntılı olarak ele almış, sanayi toplumu ve aile arasındaki uyumdan söz etmiştir. Çekirdek aile ona göre sanayi toplumunun ihtiyaçlarına uyum sağlar. Sanayi toplumunda ekonomik farklılaşmaları çekirdek aile en ideal şekilde karşılar, geniş aileler ile bu farklılaşmalar bağdaşmaz çünkü üretim ailede değil fabrikalarda gerçekleşmektedir. Aileler eğitim görevini okul gibi sosyal kurumlara devrederler. Ev içi işler kadın ve erkek işi olarak net bir şekilde ayrılmaz çoğu zaman kadın da erkek de iş hayatında aktiftir. (Canatan ve Yıldırım, 2009).

Çekirdek ailede akraba ilişkileri açısından sorumlulukların azalması durumu aile üyelerinin gelişmesinde önemli bir faktör olarak görülmektedir. Klasik aile sosyolojisinin görüşlerine göre aile kurumu her toplumda yeri dolmayacak ve önemli bir kurum olarak görülür. Çekirdek aile ise modern toplum yapısına en uygun aile biçimidir. Toplumsal

ilişkilerin düzenlenmesine ve ekonomik sistemlerin uygulanma süreçlerine önemli katkılarda bulunur (Ecevit, 2012).

Çekirdek aile kent ailesi olarak da tanımlanmaktadır. Sanayi toplumuyla birlikte gelişen bir aile tipidir. Modern kentin özelliklerini barındırır, kentin sosyal ilişkileri, çalışma biçimleri, yaşam tarzı, yerleşme düzeni gibi yapıları aile üzerinde etkilidir. Çekirdek ailelerde evlilik geç yaşlardadır ve eşler arası rol dağılımı eşittir (Canatan ve Yıldırım, 2009).

2.2. Toplumsal Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Rolleri

Cinsiyet terimi genel olarak bedenin dişi veya erkek olarak tanımlanması durumuna sebep olarak görülen fiziki ve anatomik farklılıkları anlatmak için kullanılır. Toplumsal cinsiyet kavramı ise erkekler ile kadınlar arasındaki kültürel ve toplumsal farklılıklarla ilgilidir. Toplumsal olarak oluşturulmuş olan erillik ve dişilik kavramları ile bağlantılıdır, kişinin biyolojik cinsiyetinden kaynaklanan bir sonuç olarak görülmek zorunda değildir (Giddens, 2012).

Toplumsal cinsiyet ile ilgili tartışmalar ve görüşler, kadın ve erkeklerin davranışlarının kültür tarafından mı yoksa biyolojik faktörler tarafından mı belirlendiği sorusu üstünde odaklanırlar (Uluocak ve Aslan, 2011).

Her kültür kız ve oğlan çocuklarını farklı şekillerde değerlendirir, farklı nitelikler ve roller yükler. Bu sayede kız ve oğlan çocukları zaman içinde toplumsal cinsiyeti öğrenirler ve benimserler. Toplumsal cinsiyet sosyokültüreldir, davranış modelleri, rol, sorumluluk, dişi ve eril niteliklere işaret eder. Zamana, kültüre ve hatta aileye göre değişiklikler gösterir (Bhasin, 2003).

Yeni doğan bir bebek doğuştan getirdiği cinsiyetin yanında içine doğduğu toplumun normları ve değerlerini içselleştirerek kendi cinsiyetine uygun olarak belirlenmiş davranışları benimser. Toplumsal cinsiyetin toplumsallaşmasıyla ilgili görüşlere göre, toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri kadın ve erkeklerin farklı rollerle toplumsallaştırılmaları ile ortaya çıkmaktadır (Giddens, 2012).

Cinsiyet kavramı sosyoloji literatüründe, insanların üreme eylemini tasvir etme amaçlı değil, bireylerin fiziksel görünümleri ve doğal yaradılışlarını anlamak amacıyla kullanılır. İnsanlar genellikle kadın ya da erkektir, bu da onların biyolojik cinsiyetleridir. Toplumsal cinsiyet kavramı bireylerin cinsiyet kimlikleri ile kültürel olarak eklenen sosyal kimliklerini ayırma amaçlı kullanılır. Ev işlerini yapmak için güdülenmiş olmak ya da ev işlerini iyi yapmak cinsiyet olarak kadın olmaktan kaynaklanan bir durum değildir. Fakat yalnızca kadınların doğum yapabilmesi cinsiyet olarak kadın olmaktan kaynaklanan biyolojik bir cinsiyet farklılaşmasıdır. Yalnızca kadınların çocuk bakımı ile ilgilenmesi ise toplumsal cinsiyet farklılaşmasıdır (Jenks,2012).

Toplumların kültürel yapıları içinde kadınların ve erkeklerin nasıl davranması, nasıl giyinmesi gerektiği ile ilgili ilgilendikleri uğraşları ve alışkanlıklarının ne olması gerektiği ile ilgili bir takım konular belirlenmiştir. Kadın ve erkeklerin bu şekilde farklılaşması aynı şekilde cinsiyetlerin toplum içindeki konumlanmasına ve şekillenmesine de etki etmektedir. Kültürün kadın ve erkek arasındaki bu bölümü cinsiyet kültürünü oluşturur. Cinsiyet kültürü, toplumdaki hakim kültürün cinsiyet konularında kendisini ifade etme şeklidir. Paylaşılan ortak kültürün, kadın ve erkeklere uygun olarak gördüğü tutum, tavır ve değerler, bu çerçevede cinsiyet kültürünün içinde toplumsal cinsiyet ve cinsiyet kavramları gelişir. İnsanlar yaşamlarında belirlenen değerlere uygun yaşamak durumundadırlar. Bu doğrultuda cinsiyete yönelik olarak kültürün ve toplumun ileri sürdüğü değerler ve tutumlar bireyler üzerinde denetleyici, rehberlik edici, sınırlandırıcı şekillerde birçok işlevi gerçekleştirirler. Toplumlar bireylerden bu rolleri yerine getirmelerini bekler (Ersoy, 2009).

Gülendam (2007), çalışmasında kırsal kesimde yaşayan kadınların hayatını ve yaşam şartlarını konu alan 1960-1980 yılları arasında yayınlanan eserleri inceleyerek analizlerde bulunmuştur. Eserlerin gerçek hayatlardan esinlenilerek hazırlandığı düşünüldüğünde, toplumun o dönemki yapısının kırsal kesimde yaşayan kadınlar üzerindeki etkilerini görmek mümkün olmaktadır. Eserlerden genel olarak çıkan sonuçlar; kadınların ve genç kızların kendi hayatlarında söz haklarının olmaması ya da kısıtlı olmaları, genç kızlara alınıp satılabilen bir mal gözüyle bakılması, bireysel karar verme durumunun söz konusu olmadığı durumlarda, töre gibi adetlerin ön planda olduğu göze çarpmaktadır. Kadınların tam manasıyla aciz ve çaresiz kalarak kaderlerine razı olmaları,

anne babalarının da yeri geldiğinde toplumsal normlara karşı çıkamayarak kız çocuklarını bu törelere uygun şekillerde evlendirmek zorunda kaldıkları yazılan eserlerde dikkati çekmektedir (Gülendam, 2007).

Yine Gülendam'ın (2007) çalışmasında, annelik eserlerde kadınlar arasında çok önemli bir kavram olarak gösterilmiştir, ancak eser sahipleri çoğu zaman bu durumu değil, çekirdek aile yapısını ve kadının doğurganlığının sınırlandırılması gerektiği görüşlerini savunmuşlardır. Toplumun geçirdiği dönemleri o dönemlerin edebi eserlerine yansıdığını bilinmektedir, kurgu olan eserlerin yanı sıra bu dönemlerin sosyolojik yapılarını yazılan eserlerden görebilmek mümkün olmaktadır (Gülendam, 2007).

Kadın ve erkek arasındaki rol farklılıklarının toplumsal cinsiyet rolleri adı altında doğal yollarla belirlendiğini iddia eden doğacı görüş ve biyolojik olarak değil kültürel olarak geliştiğini savunan gelişmeci görüş olarak iki farklı görüş bulunmaktadır. Doğacı görüş, iki cinsiyet arasındaki sosyal farklılıkları biyolojik farklılıkların yansıması olarak kabul eder (Slattery, 2011). Erkeklerin fiziki yönden daha güçlü olmaları onları daha aktif toplum içi işlere yöneltirken kadınların çocuk doğurmaları onları annelik içgüdüsüyle çocuk bakımıyla ilgilenme mecburiyetine ve bağımlı olma durumuna iter. Kadınların evde erkeklerin ise işte olduğu bir düzen her birinin en iyi olduğu alanda uzmanlaşmaları dolayısıyla, doğaldır ve toplumsal açıdan verimlidir. Freud'un görüşüne göre anatomi kaderdir ve bu tezini desteklemek amacıyla birçok psikolojik, sosyolojik, genetik kanıt üretmiştir. Bu kanıtlardan biri, Tiger ve Fox'un insanın biyolojik grameri kavramıdır (Slattery, 2011). Buna göre erkekler erkeksi ve kadınlar da kadınsı bir biyolojik yatkınlığa sahiptir. Zeka testleri ve sınavlarda özellikle matematik ve fen bilimleri gibi mantıksal alanlarda erkek çocuklarının kız çocuklarını geçmeleri toplumda erkeklerin karar alma ve otorite konumlarını elde etmelerini olası kılmaktadır (Slattery, 2011).

Toplumsal cinsiyet görüşleri arasında doğacı görüş olarak bilinen görüşün tanımlarına göre kadınlar ile erkekler arasındaki farklılıklar biyolojik özelliklerinin doğal bir uzantısı olarak oluşur. Doğacı görüşe göre, erkeklerin fiziksel olarak dayanıklı ve güçlü olmaları avcı toplayıcı dönemlerde avcılık ile uğraşmış olmalarından kaynaklanmaktadır. Fakat sosyalleşme süreciyle benimsenen ve içselleştirilen çekingenlik, cesaret, özgüven, şefkatli olma gibi nitelikler kişilerin kadın ya da erkek olmasının doğal bir sonucu değildir.

Bu gibi nitelikler öğrenme biçimleri ile öğrenilir ve sosyalleşme süreciyle benimsenir ve içselleştirilir (Özkan, 2015).

Çocukların doğumlarından itibaren onlara gösterilen farklı ilgiler öz algılarını şekillendirir. Kız çocuklara bebek ve kap kacak gibi oyuncaklar verilmesi, annelerinin onları süslemesi, çevrelerinden gelen ne güzel görünüyorsun tepkileri onların öz benliklerini yapılandırmaktadır. Aynı şekilde erkek çocuklarına verilen silah gibi oyuncaklar, onlara güçlü ve bağımsız bireyler gibi davranılması ve çok güçlü görünüyorsun gibi söylemler, oğlan çocuklarının öz benliklerini yapılandırmaktadır (Bhasin, 2003).

Kültürün kız ve oğlan çocuklarının cinsiyetine uygun olarak atfettiği, sosyalleşme süreci içinde öğrettiği bazı tutumlar, davranışlar, duygular ve roller toplumsal cinsiyete yönelik tutumlarındaki farklılıkları olarak adlandırılır. Kadınların erkeklere kıyasla daha ilgili ve daha duyarlı kişilik özelliklerine sahip kişiler olarak görülmeleri hemşirelik, öğretmenlik, ev kadını gibi mesleklerini iyi şekilde yapabilecekleri görüşünü ortaya çıkarır. Aynı şekilde erkeklerin de kuvvetli, bağımsız olarak görülmeleri mühendislik, askerlik gibi meslekleri iyi şekilde yapabilecekleri görüşünü ortaya çıkarır. Bu beklentilerin tümü toplumsal cinsiyet farklılıklarındandır. Bu farklılıklar gerçek değil, toplumların kendi kalıp yargılarını bireylere dayatmalarından kaynaklanır. Toplumsal cinsiyet özelliklerinde her iki cinsiyet arasında belli farklılıklar olabileceği gibi aynı cinsiyetten kişiler arasında da farklılıklar olabilmektedir. Çok güçlü erkekler olabilirken güçsüz erkekler de olabilmektedirler. Çok duygusal kadınlar gibi duygusuz kadınlar da olabilirler. Aynı şekilde çok güçlü kadınlar ve çok duygusal erkekler de olabilirler. Toplumsal cinsiyet farklılıkları sosyalleşme sürecinde kazanılan özellikler ve öğrenilen kalıp yargılardır. Toplumsal cinsiyet ile ilgili bu farklılıklar kültürden kültüre ve bireyden bireye farklılık gösterir (Zehra Y. Dökmen, 2015).

Bir kadın ve bir erkek bedenine sahip olmak insanların yapıp yapamayacağı davranışlarda belirleyici değildir. Bir kadının yaptığı ama bir erkeğin yapamadığı şeyler sınırlı ve tamamen cinsiyet özelliklerinden kaynaklanan durumlardır. Çocuk doğurmak, sütüyle çocuğu besleyebilmek, adet görmek gibi şeyler örnek verilebilir. Bunun dışında kadın ve erkeklerin yapabilecekleri şeyler farklı değildir. Bir oğlan çocuğunun vücudunda,

oyuncak bebeklerle oynamasını, yemek ve temizlik yapmasını engelleyen hiçbir şey yoktur. Kadın ve erkek arasındaki eşitsizlikler, sınıflar, kastlar gibi insan icadıdır. Bu nedenle sorgulanabilir ve değiştirilebilir (Bhasin, 2003).

İnsanlar toplumsal cinsiyet rollerinin dışında bir davranış ya da tutum gösterdiklerinde hemen toplum tarafından kınamaya maruz kalırlar hatta bazen alay konusu olurlar (Bhasin, 2003). Toplum belirli davranış ve düşünce kalıplarının dışına çıkılmasına bu şekilde tepki verir. Alışılmış ve belirlenmiş durumların dışında farklı bir hareket sergileyen kişiler dikkat çeker ve toplum tarafından uyarılırlar.

Günlük yaşamdaki konuşma dilini de ataerkil ve cinsiyetçi olarak görebiliriz. Erkeklerin kullandıkları cinsiyetçi küfürler ve bu küfürleri çekinmeden kullanmaları ancak bir kadın bu küfürleri kullandığı zaman dehşete düşmeleri örnek verilebilir. Kamusal alanda ve mesleklerde erkek egemenliği olduğunu söylemek mümkündür. Buna kanıt olarak, bir insanın kadın ya da erkek olduğundan söz etmeden anaokulu öğretmeni, sekreter ya da hemşire olduğu söylendiğinde o kişinin kadın olduğu varsayılır. Aynı şekilde cinsiyetinden bahsetmeden bir insanın pilot, yönetici ya da cerrah olduğu söylendiği zaman o kişinin erkek olduğu varsayılır. Bu durum öğrenmiş olduğumuz toplumsal cinsiyetten kaynaklanmaktadır (Bhasin, 2003).

Toplumsal yaşamın mahrem alan ve ortak alan olarak ayrılmasına biyolojik cinsiyetin toplumsal cinsiyete dönüşmesi neden olmuştur. Tarih boyunca toprak mülkiyetine dayanan üretim ilişkilerinden kaynaklanan ataerkil yapı sebebiyle kadın tarih boyunca ev içindeki işler ve çocuk bakımı ile ilgili işleri yürütme görevini üstlenmiş bu sebeple ev içi kadın merkezli olarak tanımlanmıştır. Günümüz şartlarında çalışan, öğrenim gören ve ev içinde kalmayan kadınların toplumsal cinsiyet rollerinin ev içinden ev dışına taşınmasına neden olduğu görülür (Erol, 2008).

Kadın ve erkek olarak ayrılan iki cinsiyet arasındaki biyolojik farklılıklara cinsiyet farklılıkları denmektedir. Bunlar cinsiyetler arasındaki kromozom farklılıklarına bağlı olarak, hormonal, cinsiyet organlarındaki farklar ve üreme fonksiyonlarındaki farklılıklardır. Birincil ve ikincil cinsiyet özelliklerinden kaynaklanan farklılıklar olarak ayrılabilirler. Hormonal ve cinsiyet organlarına bağlı olanlar birincil cinsiyet

özelliklerinden kaynaklanan farklılıklarken, vücut yapısı, ses, vücuttaki tüylenme bölgeleri, âdemelması ve göğüsler gibi farklılıklar ikincil cinsiyet özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Bu ikincil cinsiyet özellikleri kadınlar ve erkeklerde birincil cinsiyet özellikleri kadar net farklılıklar göstermeyebilirler. Örneğin çok tüylü erkekler ve daha az tüylü erkekler olabilirler (Dökmen, 2015).

Bazı feministler biyolojik yaklaşımı benimsemişler ve kadının değer ve önemi konularına önem vermişlerdir. Bu düşüncedeki feministler kadınlık ve erkeklik kavramlarını sosyal tanımlar dışında ele almaya çalışmışlardır. Bu doğrultuda kadının anne olmasıyla evrimsel süreçte ve uygarlıkta kadının çok önemli bir yeri olduğundan bahsederek erkekler ile aynı değerlerde olduklarını göstermeye çalışırlar (Dökmen, 2006).

Biyolojik kuram içinde sosyobiyolojik kuramdan bahsedilebilir. Sosyobiyoloji disiplini sosyal davranışların genetik ve biyolojik faktörlerden etkilendiğini savunur. Biyolojik yaklaşımda hormonlar ve beynin yapısı söz konusuyken sosyobiyolojik kuramda evrimsel yapı genetik değişimler söz konusu cinsiyet farklılaşmasının sebepleri olarak görülür (Dökmen, 2006).

Toplumsal cinsiyet rollerinin kültürel olarak inşa edildiğini öne süren gelişmeci görüşe göre, bu süreç sosyal olarak da inşa edilmektedir. İnsanların davranışları büyük ölçülerde içinde yetiştikleri toplumun kültürel özelliklerine göre şekillenir. Bu görüşe göre farklılıkların toplumsal ve kültürel olarak inşa edilmesinin kanıtları çoktur. Birçok araştırma sonuçlarına göre, kadınların da savaş gibi olağanüstü durumlarda erkekler kadar saldırgan ve öldürme kabiliyetlerine sahip oldukları Vietnam ve İsrail'deki savaşlarda görülmüştür (Slattery, 2011).

Zeka konusunda da erkek ve kız çocuklarının farklı olmadıkları ancak kız çocuklarının ergenlik döneminde erkeksi ve yarışmacı görünmemek amacıyla yerlerini erkeklere bırakma eğilimine girebildikleri görülmüştür(Slattery,2011). Aynı şekilde kızlar sözel yetenek açısından daha yetenekli görülürken kişilik testleri sonuçlarında erkeklerin de kızlar kadar sosyal ve duygusal olduklarını ortaya çıkartır, ancak erkek çocukları da çoğu zaman böyle algılanmak istemezler(Slattery,2011). Slattery(2011), kitabında Margaret Mead'in, Yeni Gine'de üç kabile üstünde yaptığı bir araştırmadan bahseder. Bu

çalışmanın sonuçlarına göre kabilelerden birinde kadın ve erkekler aynı şekilde şefkatli ve itinalıdır, diğer bir kabilede her iki cinsiyetteki bireyler de şiddete meyilli, sert ve saldırgandır. Bir başka kabilede ise kadınlar ağır fiziksel işlerle uğraşmakta, avlanmaya ve savaşa gitmektedir. Erkekler ise kadın işi olarak tabir edilen işler ile ilgilenmekte ve boyanıp süslenmektedir. Bu adalardaki ilkel toplumlarda cinsel olarak ilk adımı atan da kadınlardır (Slattery, 2011).

Bireylerin doğdukları günden itibaren içine doğdukları kültür ve sosyal yapı etkisiyle cinsiyetine göre farklı şekillerde yetiştirilirler. Kız ve erkek çocukları farklı kıyafetler giyer, farklı oyuncaklarla oynar, farklı şekillerde cezalandırılır, farklı şekillerde konuşulur. Okul hayatı, iş hayatı, günlük yaşam fark etmeksizin her alanda kadın ve erkeklere farklı şekillerde muamele edilir ve tepki gösterilir. Bu şekilde toplumsal yapının yönlendirmesiyle kimlikleri şekillenen kadın ve erkekler meslek yaşamlarında da farklı kollarda bulunurlar (Slattery, 2011).

Toplumsal süreçlerde kadınlar ve erkeklere atfedilen roller toplumsal cinsiyet rolleri olarak bilinmektedir. Toplumun yazdığı senaryoya bağlı olarak kadınların ve erkeklerin belirlenmiş rollerini oyun tabirini kullanmak gerekirse oynayarak yerine getirmeleri beklenir. Toplumsal cinsiyet rolleri terimi geleneksel olarak kabul görmüş kadın ve erkek rollerini ifade eder. Çocuklar içinde yaşadıkları toplumun kültürel yapıları doğrultusunda cinsiyet tanımının kültürel anlamlarını öğrenmeye ve bu anlamları öğrenip benimseyerek kazanmaya başlarlar. Cinsiyetin bu kültürel anlamları toplumsal cinsiyet rolleridir. Bu roller toplumun tanımlamış olduğu ve bireylerden beklediği cinsiyet farklılıklarına dayalı bir takım beklentilerdir. Sosyalleşme sürecinde kız ve erkek çocukları kendilerine uygun olan ya da olmayan oyun, meslek, kişilik özellikleri gibi durumları öğrenmeye başlarlar (Dökmen, 2015).

Connell (1998), kitabında cinsiyet rollerinden ve rol teorilerinden bahseder. Rol teorisini genel anlamıyla bazı temel kısıtlamaların kalıplaşmış, bireyler arası beklentiler içine yerleştirildiği toplumsal yapılara bir yaklaşım olarak tanımlar. Rol kavramlarının toplumsal cinsiyet uyarlamalarının ana fikri kadın ya da erkek olmanın anlamı, kişilerin cinsiyetleri doğrultusunda belirlenen rolleri canlandırmalarıdır. Bu bağlamda kadın rolü ve erkek rolü olarak iki farklı rol mevcuttur. Toplumsal cinsiyete cinsiyet rolü teorisi

açısından bakmak bazı açılardan caziptir. Kadın ve erkeğin davranışsal açıdan farklı olması durumunu vurgulayarak cinsiyete dair farklılıkların biyolojik faktörlerden kaynaklandığı görüşünden kurtulmaya yarar. Başka bir açıdan cinsiyet rolü teorisi, toplumsal yapı ve kişiliğin oluşumunu birlikte düşünür. Rollerin öğrenilmesi, içselleştirme, toplumsallaşma süreçleriyle gerçekleşmektedir (Connell, 1998). Connell'in bu görüşleriyle toplumsal cinsiyet rollerinin konusuyla cinsiyet rolleri konularında rol farklılıklarının kadın ya da erkek olmanın bir sebebi olarak değil toplumsal süreçler ile öğrenilerek içselleştirilen durumlar olmaları konusunda net bir görüşü savunmak desteklenmiş olmaktadır.

Toplumsal cinsiyet rollerine yönelik farkındalık, kişilerin kadın ve erkek arasında ilişki ve rollerinin farklılığını bilmeleri anlamına gelmektedir. Bu farkındalık toplumsal kurumların her birinde rol almakta olan bireylere toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına yarayacaktır. Toplum içinde kadınlar ile erkeklerin birbirinden farklı sorumlulukları ve rolleri olduğu düşünüldüğünde kişilerin ihtiyaçlarının da farklı olduğu söylenebilir. Bu ihtiyaçlar göz önüne alınarak oluşturulan bir sistemde toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin önüne geçilebilir (Ecevit, 2021).

2.3. Evlilik

Sosyoloji sözlüğüne göre evlilik, geleneksel açıdan, yetişkin olarak görülen bir kadın ile yetişkin olarak görülen bir erkek arasında, belirli haklar ve yükümlülükler getiren, yasal geçerliliğe sahip bir ilişki olarak kabul edilmektedir (Marshall, 2005).

Evlilik kadın ve erkek arasında yasal olarak kurulan bir kurumdur. Birçok toplumda evlilik aynı zamanda dini boyutları olan bir kurum olarak da kabul görür. Yasal bir kurum olan evlilik diğer cinsel ilişkilerden farklıdır. Toplumlarda zamanla tek eşliliğin önem kazanması, ahlaki ve dini açıdan onaylanan tek yol olarak görülmesiyle gerçekleşmiştir. Bazı uygar olmayan topluluklarda erkeklerin birden fazla kadınla evlenmesi normal karşılanmıştır. Tarımsal faaliyetlerin geçim kaynağı olarak yapılması dolayısıyla erkeklerin birden fazla kadınla evlenmesi aynı zamanda iş gücü olarak yeni insanların aileye katılması anlamına gelmekteydi. Bazı dönemlerde de erkeğin çok eşli ve çok çocuklu olması ona statü kazandıran bir durum olarak görülmekteydi. Günümüzde modern toplumlarda evlilik, tek bir kişi ile birlikte olmak, birbirinin özgürlüğüne ve özel yaşamına saygılı olunması,

değer verilen konuların aynı doğrultuda olması durumlarında mutlu evlilik olarak adlandırılabilir (Russel,1983).

Evlilik insan topluluklarının yaşamları boyunca geliştirip uyguladıkları sosyal ögeleri olan bir kavramdır. Kültürden kültüre farklılık göstermesinin sebebi sosyal ögelerin her kültürde farklı değer yargıları ile yüklü olmasıdır. Toplumların kendilerine özgü evlilik kuralları vardır, kimin kimle, kaç eş ile ve hangi koşullar altında evleneceği gibi durumlar kültürel kurallar ile belirlenir. Çok farklı uygulamalar olabilmektedir. Esas itibari ile evlilik toplumun onayladığı, kadınlar ve erkekler arasında kurulan bir ilişki türüdür. Aile sürekliliğini evlilik ile sağlar. Evlenecek kişiler ilkel ya da modern bir toplum içinde olmaları fark etmeksizin eş seçimi konusunda her zaman bir takım kurallar ile karşılaşırlar (Gökçe, 1978).

İmamoğlu (1993) araştırmasında modern ve geleneksel gruplar olarak incelediği çiftlerde evlilikle ilgili düşüncelerin farklı olduğunu bulmuştur. Geleneksel çiftler evliliği çocuk sahibi olmanın bir aracı olarak görmekte, çocukların evliliği bir arada tuttuğunu ve insanların mutsuz dahi olsalar evliliklerini bir şekilde sürdürmeleri gerektiğine inanmaktadırlar. Modern çiftler ise daha gerçekçi beklentilerle daha geç yaşlarda evlenmektedir. Geleneksel ailelerde roller toplumsal cinsiyet rollerine uygun olarak ayrılmıştır. Modern ailelerde ise kadınların ortak gelire katkısı artmış ve eşler kararları ortaklaşa almaya başlamışlardır, bu doğrultuda aile içindeki roller toplumsal cinsiyet rollerine göre düzenlenmemektedir (İmamoğlu, 1993).

2.4. Rol Kavramı Evlilikte Kadın ve Erkek Rolleri

Bireylerin içinde bulundukları konum ya da sahip oldukları statü gereği kendisinden beklenen davranışlar, belirli bir grup içinde ya da bir sosyal pozisyonda yer tutan kişiden beklenen faaliyet ve davranışlar rol olarak tanımlanabilir (Eken, 2006).

Bireylerin rol beklentilerindeki herhangi bir uyumsuzluk, rol beklentilerinin incelenmesiyle belirlenebilir. Rol beklentilerindeki farkların erken tanımlanabilmesinin, daha iyi bir aile yaşantısının oluşmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir(Çopur ve Şafak,1999).

Kadınların doğaları gereği ev işleri ve çocuk bakımına yatkın oldukları görüşü, kadınların çocuk doğurup emzirmeleri nedeniyle geleneksel olarak uzun süre destek görmüş bir görüştür. Toplumlarda gelişmiş ya da gelişmekte olan ayrımı olmadan hepsinde kadın ev içi yani özel alan işlerinden sorumlu, erkek ise ev dışı yani kamusal alandaki üretim işlerinden sorumludur. Geleneksel beklentiler bu şekildedir. Kadınlara atfedilen iyi eş, iyi anne rolleri yıllarca bu şekilde sürmüştür (Ersöz, 1999).

Aile içi rollerin belirlenmesi konusunda kadının eğitim düzeyi önemli bir rol oynar. Kadınlar eğitim alıp iş hayatına girmekte ve çalıştıkları için aile gelirine katkı sağlamakta dolayısıyla aile içindeki kararlara katılımları artmaktadır (İmamoğlu, 1993).

Başından beri üretim hayatının içinde olan kadınların ücretli çalışmaya geçmeleri sanayi devriminden sonra gerçekleşmiştir. Daha sonra toplumsal koşulların etkisiyle nitelik ve nicelik bakımından değişiklik göstermiştir. Bu durumda da kadınlar ev kadını, anne ve eş rollerine bir de çalışan kadın rolü eklemişlerdir. Bütün bu sorumlulukları aynı anda yerine getirmekte zorlanan kadınlara destek için erkeklerin de ev içi işler ve çocuk bakımı ile ilgilenmelerinin gerekliliği ihtiyaç haline gelmiştir. Kadınların çalışma hayatına girmesiyle ortaya çıkan erkeğin de ev işlerine katılımı durumu, katılım ve sorumluluk paylaşımı kavramlarını karşı karşıya getirmiştir. Ev içi işlere katılım sağlamak her zaman sorumlulukları eşit paylaşmak anlamına gelmez. Sorumluluk paylaşımı aynı zamanda geleneksel cinsiyet rolleri beklentilerinde bir değişmeyi de söz konusu yapar. Sorumluluk paylaşımı ev içi işlerin; yemek, ütü, temizlik, bulaşık, çocuk bakımı, alışveriş, tamirat, faturalar, aile bütçesi gibi işlerin yapılması konusunda kadın ve erkeğin eşit olarak görev almasıdır. Geleneksel cinsiyet rol algılarında değişmeyi gerektiren sorumluluk paylaşımı erkek ve kadının ev içi işlerde kendilerini sorumlu olarak görmelerini gerekli kılar (Ersöz, 1999).

Ecevit(2012), çalışmasında Parsons'un görüşlerine yer vermiştir, Parsons'a göre nesiller arasındaki hiyerarşi, yetişkinlerin dışavurumculukları ve araç olarak görev almaları açısından rollerin farklılaşması aile açısından iki önemli faktördür. Aile içinde kadınların dışavurumcu rolleri, erkeklerin ise araç olarak görev almaları uygundur. Kadınlar daha çok sosyo-duygusal yönlerde, erkeklerin ise ailenin diğer kurumlarla olan ilişkisini kurma ve görevleri tamamlama gibi işlerde uzmanlaşmaları normal karşılanmaktadır (Ecevit, 2012).

Bireyler ait oldukları toplumun kendilerine uygun olarak gördüğü ve onayladığı bir takım rolleri benimser ve uygularlar. Bu durum çoğu zaman sorgulamadan yaptığımız ve öğrendiğimiz davranışlardan oluşur. Bir annenin bebeği ile tek başına ilgilenebilmesi ve baba ile aynı evi paylaşmalarına rağmen bebeğin bakımında babanın çok az rolü olması gibi kadınların ve erkeklerin aile içinde ve toplumsal yaşamda bu şekilde davranmaları gerektiği görüşü bireylerce içselleştirilmiş ve normal olarak görülen bir takım davranışlardır. Bu günümüzde her toplum için geçerli olmayacak bir örnek olmasının yanında dünya üzerinde geçmişten günümüze birçok toplumun bu rol dağılımlarına sahip olduğunu bilmekteyiz. Modernleşme sürecinde, daha eşitlikçi tutumları benimseyebilen aileler ev içi işler ve çocuk bakımı gibi konularda da eşitliği önemsemeye başlamıştır.

İnsanların toplum içinde belli bir zaman süresince bulundukları pozisyon statü olarak adlandırılır. Bireylerin statüleri roller ile bağlantılıdır. Roller bireylerin bulundukları konum ve pozisyonda gerçekleştirdikleri davranış kalıpları ve tavırları olarak açıklanabilir. Roller öğrenilir, bireyler bulundukları pozisyona göre bir rol benimsemek ve öğrenmek zorundadırlar. Rol kavramı kişilerin statüleri gereğince, belli normlara göre gerçekleştirmeleri beklenen, gerekli ve uygun görülen davranış kalıplarıdır (Yörükan, 2010).

Aile kurumuna baktığımızda evlenen kişiler karı ve koca rollerini oynamaya başlarlar. Çocuk sahibi olduktan sonra aynı kişiler annelik ve babalık rollerini benimserler. Aileye geniş açıdan bakıldığında anne, baba, çocuk, teyze, amca, büyükanne, büyükbaba, yeğen gibi roller de oluşmaktadır. Toplum içinde bu rolleri oynamaları beklenen kişiler yaş ve cinsiyet faktörlerine bağlı olarak uygun görülen rolleri benimser ve oynarlar. Aile içindeki rollerin dışında, bireylerin sosyal hayatta birçok alanda yer almaları dolayısıyla o alanlara göre de birer rol edinmeleri gerekir. Bu alanlar iş hayatı, eğlence, din, eğitim ve politika gibi kurumları içerebilir. Roller verilmiş, kazanılmış ve biyolojik temelli olmalarına göre sınıflandırılabilir. Kadınlık ve erkeklik rolleri, anne - baba, ağabey - abla rolleri biyolojik temelli roller olarak tanımlanabilir. Verilmiş roller yaş, aile, akrabalık, cinsiyet gibi statü ve rollerdir. Kültürel yapıların şekillendirdiği bu roller, bireylerin toplum içerisinde bulundukları konumlarına, yaşlarına ve cinsiyetlerine göre belli davranışlar içinde bulunmaları, yapıp yapmayacakları davranışların ayrılmış durumda olmasıyla şekillenir (Yörükan, 2010).

Hayatta bireyler kendi için belirlenmiş olan rolleri ne kadar içselleştirdiğini ve normal olarak görüp, bu rolleri gereğince nasıl davranışlar sergilediğini genel olarak sorgulamazlar. Bir kadın hem iş yerinde çalışıp hem de ev içinde kendisine uygun olarak tanımlanmış yemek, bulaşık, çamaşır gibi ev işlerini de yaptığında toplum tarafından tuhaf karşılanmaz. Bu roller kadınların üzerine öyle bir tanımlanmıştır ki, bir erkek ev içindeki işlerle ilgilendiğinde tuhaf karşılanabilir. Ya da erkek ev içi işlere yardım ediyor göründüğü için tebrik edilebilir. Bu durumlar toplumsal cinsiyet rolleriyle alakalıdır. Kişiler arası eşitsizliğin ortaya çıktığı roller çoğunlukla toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklanır. Bir kişi sosyal hayatında birden fazla rol oynar. Bir okulda müdürlük yapan bir kadın, okul içerisinde idareci rolü, diğer öğretmenlere karşı meslektaş rolü, evli ise ev içinde eş rolü, çocuğu var ise anne rolü, kendi anne babasına karşı evlat rolü oynar. Bu roller daha da genişletilebilir.

Aile kavramı geçmişten günümüze insanların toplumsal kurumlar içerisinde en çok önem ve değer verdikleri kurum olmuştur. Aile kurmak, aile içerisindeki ilişkileri ve rolleri belirlemek evlilik ile başlayan bir süreçtir. Kişilerin evlenecekleri kişileri seçebildikleri bir düzende her açıdan kendilerine uygun olan bir eş bularak evlendikleri ve aile kurdukları düşünüldüğünde, aile içerisindeki roller ve evliliğin getirmiş olduğu sorumlulukları kabul ettikleri düşünülmektedir. Roller dendiğinde evli bireylerin aile içerisinde oynadıkları bir takım roller düşünülebilir. Ev işleri, çocuklar ile ilgilenme gibi ev içi sorumluluklar eşler arasında uygun bir şekilde dağıldığında, eşlerin birbirinden beklentileri karşılandığında eşitlikçi yapıda bir aileyi görmek mümkün olacaktır. Ev işlerinin sadece bir kişinin sorumluluğunda olması, erkek ve kadın arasında net olarak ayrılmış ve belirlenmiş roller olması bir ailede geleneksel tutumların belirlenmiş olduğunu gösterecektir.

2.5. Alanyazın

Üniversite öğrencilerinin ve birçok insanın örneklem gruplarını oluşturduğu, toplumsal cinsiyet, evlilik, eşten beklentiler, evlilik tutumları gibi konularda yapılan araştırmalar bulunmaktadır.

Evli ve aynı zamanda çalışan kadınların yaşam doyumları ile toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında evlilik uyumlarının incelendiği Ünüvar ve Tagay'ın (2000)

çalışmasında örneklem grubu olarak 241 evli ve çalışan kadın alınmıştır. Çalışmanın sonuçlarında erkeksi olarak tanımlanan özelliğe ve androjen yapıda özelliğe sahip olan kadınların iş doyumlarının, kadınsı olarak tanımlanan cinsiyet rolüne sahip olan kadınların ise evlilik uyumlarının yüksek düzeyde bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Evlilik uyumunda anlamlılık ifade eden yordayıcılar olarak kişilerin yaşam doyumları faktörü ile toplumsal cinsiyet rolü belirlenmiştir. Evli ve çalışan kadınların yaşam doyum sebeplerinden en önemlileri aile bireylerinin sağlıklı olmaları ve evlenmeden önceki aileleriyle aynı şehirlerde veya yakın çevrelerde oturuyor olmalarıdır.

Evli kadın bireyler ile evli erkek bireylerin toplumsal cinsiyet rolleri algılarının kişilerin aile içindeki işlevliliklerine yansımasını araştıran Gök (2013) araştırmasının anketini 371 evli kadın ve erkeğe uygulamıştır. Araştırmanın bulgularında evli kadınlar ile evli erkeklerin sosyodemografik özellikleri ve ailelerinin özelliklerinin yüksek oranlarda aile işlevlerini de etkilediği, köken ailelerinde gördükleri kişilerin oynadıkları toplumsal cinsiyete yönelik rolleriyle kendi aileleri karşılaştırıldığında kendi ailelerinde bu durumun daha olumlu yönde olduğu görülmüştür. Rol paylaşımı konusunda da kişilerin kendi köken ailelerine kıyasla daha iyi durumlarda oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Toplumsal cinsiyete yönelik rollerine bakıldığında kişilerin kendi ailelerinde yerine getirdikleri roller ile ideal olarak tanımladıkları durumlar arasında da olumsuz düzeylerde çatışma durumlarının ortaya çıktığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çavdar (2013), üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmasında toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlar ve öğrencilerin romantik ilişkilerinde akılcı olarak görülmeyen bir takım inanç algıları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. 992 üniversite öğrencisine uygulanan anketlerin analiz sonuçlarında öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlarıyla romantik ilişkilerinde akılcı olarak görülmeyen bazı inanç ve görüşlerinin aralarında orta düzey ve anlamlı seviyede bir ilişki olduğu bulgularına ulaşılmıştır. Öğrencilerin, toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutum puanları cinsiyet, anne baba öğrenim durumu, mezun olunan lise, öğrenim görülen lisans programı, romantik ilişkilerinin varlığı durumlarına ve yaşamış oldukları en uzun süreli romantik ilişkilerine göre farklılıklar göstermiştir.

Benzer bir çalışmada da üniversite öğrencilerinin evlilik konusundaki tutumları ve romantik ilişki inançlarının arasındaki ilişki incelenmiştir. Karabacak ve Çiftçi (2016) çalışmalarında 744 üniversite öğrencisinden veri toplayarak şu sonuçlara ulaşmıştır; öğrencilerin, Romantik İlişkilerinde Akılcı Olmayan İnançlar Ölçeğinde alt boyutlar arasındaki bazı faktörler ve evliliğe yönelik tutumların pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Cinsiyetlerindeki farklılıklar ile farklı düşünme alt boyutlarıyla evlilik tutumları arasında negatif doğrultuda ilişki olduğu saptanmıştır. Üniversite öğrencilerinin evlilikteki tutumları, kişilerin sınıf düzeyleriyle romantik ilişki içerisinde olma değişkenine göre anlamlı seviyede farklılaşmış olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Toplumsal cinsiyet rolleri ve kadına şiddet konusuna yönelik tutumların ilişkisini araştıran Ateş (2017) araştırmasını farklı fakültelerde eğitim gören toplam 404 öğrenci üzerinden gerçekleştirmiştir. Araştırmasının sonucunda toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarıyla kadına yönelik şiddet algıları arasında anlamlı düzeyde ilişki bulmuştur. Cinsiyetleri, kardeş sayıları, fakülteleri, toplumsal cinsiyet konusunda ders almaları, kız çocuk tercihlerinin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumları ve kadına şiddete yönelik tutumlarıyla ilişkili olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Aile içi şiddet görme durumları, ebeveynler arasındaki şiddet davranışlarına tanıklık etmeleri, aile içi şiddet uygulamaları ve ailelerinin kadına karşı şiddete yönelik tutumlara tepkilerinin birbiriyle ilişkisi olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Toplumsal cinsiyet rollerinin kültür ile şekillenmesine bir örnek olarak din gösterilebilir. Turan ve Bilgin (2020) araştırmalarında bu konuyu ele almış ve yükseköğrenim mezunu, evli, çalışan, çocuk sahibi kadınlar ve eşlerinin, toplumsal cinsiyet rollerine bakış açılarını din etkisi açısından incelemişlerdir. 25 evli çift ile yapılan bu araştırmada toplumsal cinsiyet konusunu dini açıdan bir değer olarak görüyor ve adalet açısından ele alıyor oldukları tespit edilmiştir. Hz. Muhammed'in ev işlerini paylaşan bir erkek olması durumu ev işi yapan erkekler için ev işleriyle ilgilenmelerini meşrulaştırmıştır. Fakat ev işleriyle ilgilenmeyen erkekler bu durumu sadece tavsiye olarak yorumlamışlardır. Araştırma sonuçlarında dinin ve dindar bir ailede yetişmenin toplumsal cinsiyet tutum kazanımlarını etkilediği belirlenmiştir. Kadınların ev işleriyle ilgilenmesi durumunun normalleştirildiği toplumlarda yapılan çalışmalarda bu gibi sonuçları görmek

mümkün olmaktadır. Daha muhafazakâr kesimlerde kadınların ev içi rollerinin erkeklere göre daha fazla olması gerçeğini yine bu çalışmalar ile birlikte görmekteyiz.

Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik görüşlerinin üzerinde bir araştırmayı Yılmaz, Zeyneloğlu, Kocaöz, Kısa, Taşkın ve Eroğlu (2009) 250 kadın ile 198 erkek toplam 448 öğrenci üzerinde gerçekleştirmişlerdir. Çalışma hayatı ve evlilik hayatı ile ilgili alanlarda erkek bireylerin kadın bireylere göre daha fazla geleneksel tutumlarda oldukları, aile hayatı ve toplumsal hayat ile ilgili görüşlerdeyse kız öğrenciler ile erkek öğrencilerin aynı şekilde eşitlikçi tutumlarda oldukları bulunmuştur.

Üniversitede eğitim görmekte olan öğrencilerin toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarının yaşam değerleri ile ilişkisini araştıran Öngen ve Aytaç (2013) 324 öğrenciye uyguladıkları anketlerde öğrencilerin toplumsal cinsiyete yönelik rollerine ilişkin görüşlerini incelenmiştir. Öğrencilerin, toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeğinin alt boyutlarından olan eşitlikçi cinsiyet rolü ve diğer bir alt boyutu olan evlilikte cinsiyet rolü boyutlarının yaşam değerleri ile arasında pozitif yönde ve anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu sonucuna varmışlardır.

Akın ve Aydemir'in (2007) üniversitede eğitim almakta olan kadın öğrencilerin cinsiyet rolü tutumları açısından aile ile evlilik kurumuna bakış açılarının incelendikleri araştırmada öğrencilerin evlilik kurumu ve aile kurumuna bakış açılarının geleneksel tutumlardan büyük oranda koptuğu bulunmuştur. Modernleşme sürecindeki toplumun bir etkisi olarak bireylerin modernliğe ya da gelenekselliğe tam olarak ait olmaması yani arada kalmışlığı söz konusu olarak görülmüştür.

Evli kadın bireylerde toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarının evliliklerinde sorun çözme becerileri ile evlilikte doyumlarına etkisi Erdoğan (2016) tarafından araştırılmıştır.150 evli kadın üzerinde yapılan araştırmaya katılan kadınların eşitlikçi tutumlara sahip oldukları bulunmuştur. Evlilikte sorun çözme ölçeği puan ortalamasında kadınların evliliklerinde sorun çözmelerindeki becerilerinde kendilerini başarılı buldukları görülmüştür. Eşitlikçi tutuma yönelen kadınlarda evlilik doyumunun yükseldiği ancak sorun çözmedeki becerilerinin düşük düzeyde olduğu bulunmuştur. Evlilikte sorun çözmeye yönelik beceriler yükseldikçe evlilikte doyumun azalmakta olduğu görülmüştür.

Kadınlar ve eşlerinde yaş düzeyleri arttıkça aynı zamanda eğitim düzeyleri yükseldikçe toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlarındaki puanlar düşmüş, daha fazla geleneksel tutumlara sahip olmaları durumu belirlenmiştir. Görücü usulü ile evlenmiş olan kadınlarda, severek evlenmiş olan ve anlaşarak evlenmiş olan kadınlara kıyasla daha eşitlikçi tutumlara sahip oldukları sonucuna varılmıştır.

Üniversite eğitimi görmekte olan öğrencilerde cinsiyetlerine ve toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarına göre bağlanma stillerinin incelendiği çalışmada 281 kadın, 164 erkek olmak üzere toplam 445 üniversite öğrencisi yer almıştır. Çelikkaleli ve Avcı (2016) bu araştırmalarının sonucunda üniversite öğrencilerinin bağlanma stillerinin biyolojik cinsiyetlerine göre farklılaştığını bulmuşlardır. Öğrencilerin bağlanma şekilleri toplumsal cinsiyet rollerine göre de anlamlı şekilde farklılaşmıştır. Bu durumda kadınsı olarak ifade edilen cinsiyet rolüne sahip olan kişiler daha fazla korkulu bağlanma şekline, erkeksi role sahip olan kişiler güvenli bağlanma ve korkulu bağlanma şekline, androjen rollere sahip olan kişiler de yalnızca güvenli şekilde bağlanma stiline sahip olarak belirlenmişlerdir.

Üniversite öğrencilerinde toplumsal cinsiyete yönelik rollerdeki görüşleri hakkında Aylaz, Güneş, Uzun ve Ünal (2014) tarafından yapılan araştırmaya 706 üniversite öğrencisi katılmıştır. Öğrencilerin cinsiyetleri, aile tipleri, annelerinin eğitimi, yaşadıkları yerleşim yeri ile cinsiyet rollerine ilişkin tutum puanları arasında anlamlı düzeyde ilişki olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin okudukları sınıf düzeyinin ise cinsiyet rolleri ile ilişkili olmadığı belirlenmiştir. Araştırmada anne eğitim durumunun üniversite öğrencilerinde cinsiyet ayrımcılığı durumlarını azalttığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Esen, Siyez, Soylu ve Demirgürz'ün (2017) üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırmada öğrencileri toplumsal cinsiyet algıları, toplumsal cinsiyet rolleri ve cinsiyet değişkenleri açısından incelemişlerdir. Toplam 2255 lisans öğrencisiyle gerçekleştirilen araştırmada, öğrencilerin toplumsal cinsiyet algıları üzerinde cinsiyetin etkisinin, cinsiyet rolleri ve cinsiyet faktörlerinin her ikisinin de etkisinin anlamlı düzeyde olduğu fakat cinsiyet rollerinin etkisinin anlamlı düzeyde olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Üniversitede eğitim görmekte olan öğrencilerin aile aidiyetleri, evlilik içerisindeki beklentileri ve evliliğe ilişkin tutumları arasındaki ilişkiyi inceleyen Tunç (2019)

çalışmasını 250 kadın ve 222 erkek öğrenci olarak toplam 472 üniversite öğrencisi üzerinde gerçekleştirmiştir. Araştırmanın bulgularında öğrencilerin aile aidiyetlerinin, evlilik beklentilerinin ve evlilik tutumlarının; öğrencilerin cinsiyetleri, yaşları, ailelerinin aylık gelirleri, anne baba eğitim durumları gibi değişkenlerden etkilenmediği sonucuna ulaşılmıştır. Aile aidiyeti ile evlilik beklentisi ve evlilikteki tutumları arasında ve evlilik beklentileriyle evlilik tutumları arasında anlamlı seviyede ilişki tespit edilmiştir.

Başka bir araştırmada üniversite öğrencilerinin çeşitli kaynaklar aracılığıyla edindikleri evlilik ile ilgili mesajlar ve bu doğrultuda evliliğe yönelik geliştirdikleri tutumları incelenmiştir. Şahin (2019) tarafından yapılan araştırmanın sonucunda ailelerinden, arkadaş çevrelerinden, iletişim araçları kaynaklarından aldıkları evliliğe yönelik mesajlarının puanları yüksek olan öğrencilerin evlilik tutumlarının daha uyumlu olduğu bulunmuştur. Kadın öğrenciler erkek öğrencilere göre arkadaş çevrelerinden ve diğer kişilerden evlilik konusunda daha olumlu mesajlar almaktadırlar. Cinsiyete ve anne babalarının evliliğini algılama durumlarına göre mesaj alınan kaynakların arasında farklılıklar olmasının yanında öğrencilerin aldıkları evlilik mesajlarının istatistiki açıdan anlamlı seviyede farklılaştığı belirlenmiştir.

Üniversitedeki öğrencilerin eşlerinden beklentilerini farklı değişkenler bakımından inceleyen Güllü (2018) 102 kadın 72 erkek toplam 174 öğrenci ile gerçekleştirdiği araştırmasında; öğrencilerin eşten beklenti ölçeğinden aldıkları puanların, ölçeğin tamamı ile sosyoekonomik alt boyutlarında cinsiyet faktörüne göre farklılaştığı, diğer alt boyutlara göre ise farklılık göstermediği sonucuna ulaşmıştır. Romantik ilişkilerinin durumu, deneyimi ve romantik ilişkilere bakış açıları Eşten Beklenti ölçeğinin toplam boyut ve alt boyutlarının puanlarını farklılaştırmamıştır.

Üniversite öğrencilerine yapılan başka bir araştırmada öğrencilerin evliliğe ve eş seçimine yönelik görüşleri ve düşünceleri incelenmiştir. Düşünmez (2016) araştırmasının sonucunda devam ettikleri sınıf, doğum yeri ve anneleriyle babalarının evlenme biçimleri ile romantizm algıları ile eş seçimlerine yönelik geliştirmiş oldukları tutumlar arasında anlamlı düzeyde ilişkinin olduğu sonucuna varmıştır. Kentlerde doğanların, birinci sınıftaki öğrencilerin ve ebeveynleri akraba ya da görücü usulü evlilik yapmış olan

bireylerin romantizm ve eş seçimine dair daha fazla sınırlandırıcı inançlara sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Başka bir araştırma 284 evli kadın ile gerçekleştirilmiş, kadınların evlilik uyumları ile psikolojik belirtilerinin arasındaki ilişki incelenmiştir, stres ile baş etme stilleri ile toplumsal cinsiyet rolü tutumlarındaki aracı roller araştırılmıştır. Yüksel(2013), araştırmasının sonuçlarında kadın bireylerin evlilikteki uyumlarıyla yaşamış oldukları psikolojik belirtilerinin aralarında anlamlı seviyede ilişki olduğunu, evlilik uyumları azaldıkça sahip oldukları psikolojik belirtilerinin arttığını belirlemiştir. Araştırmada evlilik uyum puanları düşük olan kadın bireylerin stresle baş etme faktöründe boyun eğen ve çaresiz sayılabilecek yaklaşımlara başvurdukları, bu durumun sahip oldukları psikolojik belirtileri arttırdığı görülmüştür. Kadınların eşitlikçi düzeydeki toplumsal cinsiyete yönelik rol tutumlarına sahip olmalarının evlilik ile psikopatoloji faktörü ile ilişkilerinde psikopatolojinin seviyesini etkilemiş olduğu ancak bu etkilerin birer aracı rol olma özelliği gösterebilecek seviyede yüksek seviyede olmadığı sonuçlarına varılmıştır.

20-30 yaş grubunda olan bekâr erkek bireylerin eş seçimlerine yönelik tutum ve eşlerinden beklentilerinin belli demografik değişkenler ile ilişkisinin incelenmesi konusundaki araştırmada Kasapkara ve Kasapkara (2014) 100 bekar erkek memur ile çalışmışlardır. Katılımcıların eşlerini seçme tutumlarının ve eşlerinden evlilik içerisindeki beklentilerinin aylık gelir düzeyleri, doğdukları yerleşim bölgesi ve öğrenim seviyeleri değişkenlerine göre farklılaşmamış olduğu, yaş değişkeni incelendiğinde ise anlamlı seviyede farklılıklar oluşturduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Yapılan araştırmalarda toplumsal cinsiyete yönelik tutumları etkileyen faktörlerin çeşitliliği göze çarpmaktadır. Toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumların kişilerin köken ailelerinin yapıları, anne baba eğitim durumları, yaşadıkları yerleşim yerleri, aile içi şiddet algıları, kadına yönelik şiddete yönelik algıları, evlilik hayatı algıları, ailelerinin aylık gelirleri gibi ailelerinin yapılarına yönelik faktörlerden etkilendiği sonuçları ortaya çıkarılmıştır. Aynı şekilde toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarını kişilerin; cinsiyetlerinin, eğitim görmüş oldukları okulların, eğitim düzeylerinin, yaşadıkları ilişkilerin, dini inançlarının, çalışma hayatına yönelik algılarının, yaşam değerlerinin, evlenme şekillerinin ve yaşlarının etkilediği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Evliliğe yönelik beklentiler, rol beklentileri gibi konularda yapılmış olan araştırmaların ise kişilerin evlilik tutumları, ilişki düzeyleri ve cinsiyetlerine göre değişiklik gösterdiği sonuçlarına ulaşılmıştır. Öğrenciler üzerinde yapılan araştırmalarda, bireylerin evliliğe yönelik bakış açılarının geleneksel görüşlerden koparak daha modern tutumlarda olduğu belirlenmiştir. Evliliğe yönelik beklentiler, evlilik tutumları, cinsiyet, yaş, ailenin geliri, anne baba eğitim düzeyi gibi faktörlerden etkilenmiştir.

Tüm bu araştırmalardan yola çıkılarak toplumsal cinsiyet rolleri ve evliliğe yönelik rol beklentileri konularını etkileyen faktörlerin daha çok çevresel faktöreler olduğu sonuçlarına ulaşmak mümkündür. Toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarının biyolojik faktörlerden kaynaklandığını savunan görüşlere birer antitez olarak gösterilebilir. Doğacı görüş, erkeklerin fiziki yönden daha güçlü olmalarını gerekçe göstererek daha aktif toplumsal rollerde bulunduklarını, kadınların ise çocuk doğurmalarını gerekçe göstererek annelik içgüdüsüyle çocuk bakımı mecburiyeti ve bağımlı olmaya itildiği bir sistemi savunur ve iki cinsiyet arasındaki sosyal farklılıkları biyolojik farklılıkların yansıması olarak kabul eder (Slattery, 2011).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ VE YÖNTEMİ

Bu bölümde, araştırmanın çalışma grubuna yönelik bilgiler, veri toplama araçlarının isimleri ve özellikleri, verilerin toplanmasına yönelik yapılan işlemler, araştırmanın modeli ve verilerin analizine yönelik bazı bilgilere yer verilmektedir.

3.1. Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'nde Sosyoloji Lisans Programında eğitim görmekte olan öğrenciler oluşturmaktadır. Çalışmaya katılım gönüllü olarak gerçekleştirilmiştir. Toplam 311 öğrenciye uygulanan anket çalışmasında katılımcılara yönelik sosyo-demografik özellikler Tablo 1'de görülmektedir.

3.2. Veri Toplama Araçları

Ankette verileri toplamak için kişisel bilgi formu, Evlilik Rol Beklentileri Ölçeği (ERBÖ) ile Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutum Ölçeği (TCRTÖ) kullanılmıştır.

3.2.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmanın problem durumuna yönelik şekilde hazırlanan kişisel bilgi formunda katılımcıların; cinsiyetleri, anne babalarının birliktelik durumları, anne ve babalarının eğitim durumları, doğdukları yer, evlilik ile ilgili düşünceleri, toplumsal cinsiyete yönelik bir eğitim almış ya da almamış olma durumları gibi bilgilere ulaşmak için çeşitli sorular sorulmuştur.

3.2.2. Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutum Ölçeği (TCRTÖ)

Araştırmada kullanılan Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutum Ölçeği (TCRTÖ) bireylerin toplumsal cinsiyete yönelik rolleri bakımından oluşturdukları tutumların belirlenmesi amacıyla Zeyneloğlu ve Terzioğlu (2011) tarafından geliştirilmiş ve ölçeğin

geçerlilik ve güvenirlik çalışması yapılmıştır (Cronbach Alfa Güvenilirlik katsayısı 0,92). Bu çalışmada ise ölçeğin Cronbach alfa değeri 0,77 bulunmuştur.

Ölçekte toplumsal cinsiyet rolleri;

-eşitlikçi cinsiyet rolü (4, 8, 12,13, 18, 20, 22, 27 no'lu maddeler),
-kadın cinsiyet rolü (1, 5, 16, 19, 21, 29, 31, 37 no'lu maddeler) ,
-evlilikte cinsiyet rolü (2, 6, 9, 10, 14, 15, 26, 36 no'lu maddeler),
-geleneksel cinsiyet rolü (3, 7, 11, 17, 23, 24, 25, 32 no'lu maddeler),
-erkek cinsiyet rolü (28, 30, 33, 34, 35, 38 no'lu maddeler) olmak üzere beş alt boyutta incelenmektedir.

Bu duruma göre ölçeğin uygulandığı kişilerin eşitlikçi cinsiyet rolü, kadın cinsiyet rolü, evlilikte cinsiyet rolü ve geleneksel cinsiyet rolü boyutlarından alabileceği maksimum puan "40", minimum puan ise "8" dir. Erkek cinsiyet rolü boyutundan alınabilecek maksimum puan "30", minimum puan ise "6" dır. 5'li likert tipinde olan ölçekte öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutum cümleleri "Kesinlikle Katılmıyorum" ise 1 puan, "Katılmıyorum" ise 2 puan, "Kararsızım" ise 3 puan, "Katılıyorum" ise 4 puan ve "Tamamen Katılıyorum" ise 5 puan alacak şekilde puanlandırılmıştır. Öğrencilerin ölçekten alabilecekleri maksimum puan "190", minimum puan ise "38"dir. Geleneksel cinsiyet rolleri tutumları ile ilgili 2, 3, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 14, 15, 16, 17, 23, 24, 25, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38. Maddeler ters puanlanmaktadır. Ters maddelerde, "Kesinlikle Katılmıyorum" ise 5 puan, "Katılmıyorum" ise 4 puan, "Kararsızım" ise 3 puan, "Katılıyorum" ise 2 puan ve "Tamamen Katılıyorum" ise 1 puan alacak şekilde puanlanmaktadır. Ölçekten alınan en yüksek değer (5) öğrencinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olduğunu, en düşük değer (1) ise öğrencinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel tutuma sahip olduğunu gösterir (Zeynel ve Terzioğlu, 2011).

3.2.3. Evlilik Rol Beklentileri Ölçeği (ERBÖ)

Araştırmada Köksal ve İlhan (2017) tarafından geliştirilen bireylerin evlilik rol beklentilerine ilişkin algılarını ölçebilecek 40 maddeli, geleneksel ve eşitlikçi faktörlerden oluşan "Evlilik Rol Beklentileri Ölçeği" (ERBÖ) kullanılmıştır. Ölçeğin Cronbach alfa katsayısı ile iki hafta süreli test- tekrar test güvenirliği sırasıyla geleneksel faktör için .93 ve .95 eşitlikçi faktör için .88 ve .66 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada ise ölçeğin Cronbach alfa değeri sırasıyla geleneksel faktör için 0,82 ve eşitlikçi faktör için 0,76 olarak saptanmıştır.

Güvenilirlik ve geçerlik analizleri neticesinde ERBÖ son formu oluşturulmuştur. Bu formdaki 1., 4., 6., 8., 11., 14., 17., 19., 21., 22., 25., 26., 27., 29., 31., 32., 34., 35., 36. ve 38. maddeler eşitlikçi, 2., 3., 5., 7., 9., 10., 12., 13., 15., 16., 18., 20., 23., 24., 28., 30., 33., 37., 39. ve 40 numaralı maddeler geleneksel faktörde yer almaktadır. ERBÖ maddelerinin değerlendirilmesi 5'li Likert tipinde yapılmaktadır. "Hiç katılmıyorum" cevabı için 1 "tamamen katılıyorum" cevabı için 5 puan verilerek ölçek puanlanmaktadır. ERBÖ'de tersten puanlanan madde bulunmamaktadır. ERBÖ'de "eşitlikçi" ve "geleneksel" faktörlere göre puanlama yapılmaktadır. Her bir faktörden alınabilecek puan 20-100 arasında değişmektedir. Faktörlerden alınan puanlar bireylerin evlilik rol beklentilerinin eşitlikçi ya da geleneksel olduğunu göstermektedir (Köksal, İlhan, 2018).

3.3. İşlem

Anket soruları Google formlarda hazırlanarak anket linkinin paylaşılması aracılığıyla Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'nde eğitim görmekte olan sosyoloji bölümü öğrencilerine ulaştırılmıştır. Çalışma tamamıyla gönüllülük esasıyla gerçekleştirilmiştir. Katılımcılardan elde edilen veriler incelenerek analiz edilmiştir.

3.4. Araştırmanın Modeli

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'nde eğitim görmekte olan sosyoloji bölümü öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlarının evlilik rol beklentileri ile ilişkisinin betimlemesinin amaçlandığı bu araştırmada, nicel araştırma yöntemlerinden biri

olan tarama modeli biçiminde betimsel çalışma yapılmıştır. Tarama yönteminin türlerinden biri olan anket çalışması kullanılmıştır. Nicel araştırmalarda amaç, araştırma konusunun kullanılan ölçme araçlarındaki maddeler ile oluşturulmuş bir çerçeve kapsamında betimlenmesi sonucunda ilişki ya da farkların ortaya çıkarılmasına veya yorumlarda bulunulmasına kadar uzanmaktadır. Ayrıca nicel araştırmalarla evreni temsil eden bir örneklemden elde edilmiş olan veriler üzerinde araştırmanın hipotezlerini test etmemiz ve belli genellemelere ulaşmamız mümkün olmaktadır (Başol, 2008). Tarama araştırmalarında aynı soruları yanıtlayan birçok yanıtlayıcı örnekleri ile çok sayıda değişken ölçülür, birden fazla hipotez test edilir ve geçmişteki deneyimler, davranışlar ya da özelliklerden zaman sırasıyla ilgili çıkarımlar yapılır (Neuman, 2008). Tarama araştırmalarında çalışmaların amacı, araştırma konusundaki durumlar ile ilgili fotoğraf çekimine benzer bir betimleme yapmaktır (Büyüköztürk, 2013). Tarama araştırmaları kesitsel, boylamsal ve geçmişe dönük taramalar olarak ayrılır. Kesitsel araştırmaların özelliği betimlenecek değişkenlerin tek seferde ölçülmesidir. (Büyüköztürk, 2013). Bu çalışmada araştırma verilerinin belirli zaman diliminde elde edilmesine yönelik olarak kesitsel çalışma yapılmıştır. İki ya da daha fazla değişkenin aynı zamanda değişimini ya da değişim boyutunun ne derecede olduğunu belirlemeye yarayan tarama yaklaşımı ilişkisel tarama olarak adlandırılmaktadır (Karasar, 1995). Bu çalışma içerisinde kullanılacak olan değişkenler doğrultusunda araştırma konusu ekseninde değişkenler arası ilişkiler tespit edilmiştir.

.

3.5. Verilerin Analizi

Çalışmada elde edilen veriler analiz için hazır hale getirilmiş ve değişkenlere bağlı olarak SPSS 20 programı kullanılmış tanımlayıcı istatistiki verileri elde etmede t testi, korelasyon analizi ile tek yönlü varyans analizinden yararlanılmıştır.

Bir değişkenin normal dağılım gösterip göstermediğine bakılırken, çarpıklık ve basıklık katsayıları +1,5 ile -1,5 aralığında olmalıdır (Tabachnick ve Fidell, 2013), Normal dağılım gösterdiği tespit edilen değişkenlere parametrik testler, normal dağılım sağlamadığı tespit edilen değişkenlere ise nonparametrik testler uygulanmaktadır. Analizlerin gösterildiği araştırma bulguları kısmında, her analiz için bakılan basıklık ve çarpıklık değerlerine yer verilmiş ve veriler uygun olan analizler ile işleme sokulmuştur.

Kategori sayısı 2 olan durumlarda normal dağılım gösteren verilere t testi analizi yapılmaktadır. Normal dağılım durumunun sağlanabilmesi için kategori büyüklüğünün en az 30 olması gerektiği görüşlerinin yanı sıra son çalışmalarda örneklem büyüklüğü 30'dan az (n<30) olduğunda da normal dağılımların sağlanabilmiş olduğu ve örneklemin 30'dan büyük (n>30) olduğunda dahi normal dağılımın sağlanamadığı durumlar da görülmektedir (Chang ve Diğr., 2008; Warner, 2008, Akt: Cevahir, 2020, ss.13).

Örneklemin tesadüfi bir şekilde seçilmesi ve gruplarda en az 10 örneklem bulunması durumunda da değişken olan verilerin gruplarda değil tüm örneklem içinde normal dağılım göstermesi yeterli görülmektedir (Cevahir, 2020, ss.34). Aynı şekilde örneklem büyüklüğünün en az 15 olması gerektiğini savunan görüşler de mevcuttur, normallik testinin anlamlı olmaması durumunda örneklem büyüklüğünün (n<15) olması durumunda testlerin parametrik olmayan testler olması gerektiği savunulmuştur (Bursal, 2017). Burada da 15'in üzerindeki örneklem büyüklüklerinde parametrik testlerin yapılabileceğini görmekteyiz (Bursal,2017)

Tarama türü çalışmalarda iki değişken arasında bulunan ilişki incelenirken Pearson korelasyon katsayısından yararlanılır ve korelasyon katsayısı iki değişkenin sürekli olması ve normal dağılım göstermesi gerekmektedir (Büyüköztürk, 2010).

Korelasyon katsayısı 1 ve -1 arasında değer almaktadır. Korelasyon yorumlamadaki sınırlar ise mutlak değer olarak: -0.70-1.00 arasında yüksek, -0.70-0.30 arasında orta -0.30-0.00 arasında olduğunda düşük seviyede ilişki olduğu şeklinde tanımlanmaktadır (Büyüköztürk, 2010).

Açıklanmış olan varyans, değişkenlerin bir tanesinde gözlemlenen değişkenlik durumunun ne kadarının diğer değişken ile açıklandığının ifade ediliş şeklidir ve bu katsayıya determinasyon katsayısı denmektedir. Determinasyon katsayısı korelasyonun katsayısının karesine eşittir (r^2) (Büyüköztürk, 2010). Araştırmada determinasyon katsayısı, hangi değişkenin diğer değişken ya da değişkenler tarafından belirlendiğini görebilmek için uygulanmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
ARAŞTIRMA BULGULARI

Bu bölümde araştırmanın soruları analiz edilerek elde edilen bulgular tablolarla açıklanmıştır. Bu doğrultuda verilere uygulanan varyans analizi, t testi, korelasyon analizi sonuçlarıyla elde edilmiş olan bulgular bu bölüm içerisinde yer almaktadır. Bulguların sunuluşunda ilk olarak sosyo-demografik değişkenlere ilişkin betimleyici istatistiklere yer verilmiştir.

Verilerin normalliğini belirlemek amacıyla çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerlerine bakılmıştır. Basıklık ve çarpıklık değerlerinin Tabachnick ve Fidell (2013) +1,5 ile -1,5 arasında bulunması gerektiğini savunur.

Toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeğinin çarpıklık değeri (-,786) ve basıklık değeri (-,098) değeri -1,5 ile +1,5 aralığında olduğu için normal dağılıma uygun olarak değerlendirilmiştir. Evlilik rol beklentileri ölçeğinin de (,688) ve basıklık (,771) değerleri -1,5 ile +1.5 aralığında olduğundan dolayı normal dağılıma uygun olduğu kabul edilmiştir.

4.1. Betimleyici Özelliklere İlişkin Yüzde Analizi ve Frekans Sonuçları

Bu bölümde araştırmaya katılan sosyoloji bölümünde lisans eğitimi almakta olan kadın öğrenciler ile erkek öğrencilere ait olan sosyo-demografik bilgilere yer verilmiştir. Toplumsal cinsiyet rolleri ve evlilik rol beklentilerine yönelik tutumların belirlenmesi amacıyla 286'sı kadın, 25'i erkek, toplam 311 sosyoloji bölümü öğrencisinin ölçek verilerinin sonuçları değerlendirmeye alınmıştır. Bu çalışmadan elde edilmiş olan bulgular bölümler halinde hazırlanarak sunulmuştur.

İlk bölümde öğrencilerin, cinsiyet, anne-babalarının birlikte olup olmamaları, anne-babalarının eğitim durumları, şimdiye kadar en uzun yaşadıkları yerleşim yeri, evlilik hakkındaki düşünceleri ve son olarak toplumsal cinsiyetle ilgili bir eğitim alıp almama durumlarına ilişkin bulgulara yer verilmiş ve bulgular tablolar halinde gösterilmiştir. Tablo 1'de araştırmaya katılan öğrencilerin betimleyici özellikleri frekans dağılımları ve yüzde analizleri sunulmuştur.

Tablo 1

Araştırmaya katılan öğrencilerin betimleyici özellikleri frekans dağılımları ve yüzde analizleri

	Sayı (N)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Kadın	286	92,0
Erkek	25	8,0
Anne Baba Birliktelik Durumu		
Boşanmış	36	11,6
Birlikte	275	88,4
Anne Eğitim		
İlkokul	149	47,9
Ortaokul	71	22,8
Lise	63	20,3
Lisans ve Üzeri	28	9,0
Baba Eğitim		
İlkokul	90	28,9
Ortaokul	81	26,0
Lise	94	30,2
Lisans ve Üzeri	46	14,8
En Uzun Yaşadığınız Yer		
Köy/Kasaba	28	9,0
İlçe	56	18,0
Şehir	37	11,9
Büyükşehir	190	61,1
Evlilik Düşüncesi		
Evlenmeyi Düşünüyorum	88	28,3
Evlenmeyi Düşünmüyorum	54	17,4

Evlilik İle İlgili Şu An Fikrim Yok	169	54,3
Toplumsal Cinsiyet Eğitimi		
Evet	173	55,6
Hayır	138	44,4

Tabloya göre araştırmaya katılan öğrencilerin % 92'sini (286 kişi) kadın öğrenciler oluşturmaktadır. Ankete katılan öğrencilerin % 8'i (25 kişi) erkek öğrencidir. Sosyoloji bölümü öğrencilerinin çoğunluğunu kadın öğrenciler oluşturmaktadır (ÇOMÜ Sosyoloji bölümünde eğitim gören öğrenciler 430'u kadın 119'u erkek öğrenci olmak üzere toplam 549 kişidir)

Ankete katılan öğrencilerin büyük çoğunluğunun (% 88,4) anne-babasının birlikte olduğu görülmektedir. Öğrencilerden %11,6'sının (36 kişi) anne-babası boşanmıştır. Öğrencilerin annelerinin eğitim durumlarına bakıldığında, katılımcıların, % 47,9'unun (149 kişi) annesi ilkokul mezunu, % 22,8'inin (71 kişi) annesi ortaokul mezunu, % 20,3'ünün (63 kişi) annesi lise mezunu ve % 9'unun (28 kişi) annesi ise lisans ve üzeri eğitim düzeyine sahiptir. Aynı şekilde—öğrencilerin babalarının eğitim durumlarına bakıldığında, katılımcıların % 28,9'unun (90 kişi) babası ilkokul mezunu, % 26'sının (81kişi) ortaokul mezunu, % 30,2'sinin (94 kişi) babası lise mezunu ve % 14,8'inin (46 kişi) babası lisans ve üzeri eğitim düzeyine sahip olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin şimdiye kadar en uzun süre yaşadıkları yer ile ilgili bilgiler incelendiğinde, öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun (% 61,1'i) büyükşehirde yaşamakta oldukları görülmüştür. Öğrencilerin % 11,9'u (37 kişi) şehirde, % 18'i (56 kişi) ilçede ve % 9'u (28 kişi) da köy/kasabada yaşamaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin % 17,4'ü (54 kişi) evlenmeyi düşünmemekte, % 54,3'ünün (190 kişi) evlilik ile ilgili şu an fikri bulunmamakta, % 28,3'ü (88 kişi) de evlenmeyi düşünmektedir.

Öğrencilerin toplumsal cinsiyet ile ilgili bir eğitim alıp almadıklarına dair yanıtları incelendiğinde; öğrencilerin % 55,6'sı (173 kişi) bu konuda eğitim almış, % 44,4'ü (138 kişi) bu konuda eğitim almamıştır.

4.2. Sosyoloji Bölümü Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları

Sosyoloji bölümü öğrencilerinin cinsiyetlerine göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarında farklılığın olup olmadığını belirlemek amacıyla kullanılacak teknik seçiminde verilerin normal dağılıma uygunluğuna basıklık-çarpıklık değerleri ile bakılmıştır. Sonuçları şu şekildedir; Kadın: Basıklık: -,914 Çarpıklık: ,246; Erkek: Basıklık : ,419 Çarpıklık: -,913. Elde edilen değerlerden verilerin normal dağılım gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla verilere t testi uygulanmıştır.

Tablo 2
Katılımcıların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının cinsiyete göre t test sonuçları

	Cinsiyet	**N**	**x̄**	**S.s.**	**sd**	**t**	**p**
Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutum	Kadın	286	180,04	7,82	309	3,30	**0,001**
	Erkek	25	174,68	7,66			

Katılımcıların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum puanları ile cinsiyetleri arasında anlamlı seviyede farklılıkların olup olmadığını tespit etmek için yapılan ilişkisiz örneklemler için t testinde, kadın katılımcıların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum ortalama puanları ($\bar{x}$ = 180,04) ile erkek katılımcıların toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlarının ortalama puanları ($\bar{x}$ = 174,68) arasında kadınların lehine istatistiki açıdan anlamlı düzeyde bir farklılık olduğu tespit edilmiştir [t(309) = 3,30, p < 0,05].

Öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum puanlarının yüksek olması onların eşitlikçi yönde toplumsal cinsiyet rollerine sahip olduklarını göstermekte olup kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha eşitlikçi toplumsal cinsiyet rol tutumlarına sahip oldukları ifade edilebilir

4.3. Sosyoloji Bölümü Öğrencilerinin Anne Baba Birliktelik Durumlarına Göre Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları

Sosyoloji bölümü öğrencilerinin anne babalarının birliktelik durumlarına göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum puanlarının basıklık ve çarpıklık değerlerinin normal dağılım için kabul edilen sınırlar içerisinde olduğu bulunmuştur; (Birlikte: Basıklık: -,762 Çarpıklık: -,198 Boşanmış: Basıklık: -1,005 Çarpıklık: ,827). Bu nedenle verilere ikili karşılaştırmalarda normal dağılım gösteren gruplarda başvurulan t test uygulanmıştır.

Tablo 3
Katılımcıların anne baba birliktelik durumlarına göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının T testi sonuçları

	Anne-Baba Birliktelik	**N**	**x̄**	**S.s.**	**sd**	**t**	**P**
Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutum	Birlikte	275	179,55	7,88	309	-,402	,688
	Boşanmış	36	180,11	8,41			

.

Katılımcıların anne baba birlikteliklerine göre toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçek puanları arasında anlamlı seviyede bir fark olup olmadığını belirlemek için yapılan ilişkisiz örneklemler t testinde, anne ve babası birlikte olan katılımcıların toplumsal cinsiyet rolleri tutum ortalama puanları ($\bar{x}$ = 179,55) ile anne ve babası boşanmış olan katılımcıların toplumsal cinsiyet rolleri tutum ortalama puanları ($\bar{x}$ = 180,11) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemiştir [t(309) = -,402 , p > 0,05]. Anne ve babası boşanmış

olan öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum puanları anne ve babası birlikte olan öğrencilerin puanlarına göre daha yüksek olarak bulunmuştur.

4.4. Sosyoloji Bölümü Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumuna Göre Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları

Sosyoloji bölümü öğrencilerinin annelerinin eğitim durumlarına göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarında mevcut farklılıkları belirlemek amacıyla uygulanacak tekniği seçmede verilerin normal dağılımına uygunluğu basıklık-çarpıklık değerleri ile incelenmiştir. Sonuçları şu şekildedir; İlkokul: Basıklık: -,713 Çarpıklık: -,315; Ortaokul: Basıklık: -,670 Çarpıklık: -,469; Lise: Basıklık: -1,009 Çarpıklık: 1,027; Lisans ve Üzeri: Basıklık: -1,093 Çarpıklık: ,841. Bu değerler normal dağılıma uygunluk konusunda belirlenen sınırlar arasında olduğu için verilere tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır.

Tablo 4

Katılımcıların anne eğitim durumuna göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının tek yönlü varyans analizi (Anova) sonuçları

	Varyansın Kaynağı	**Kareler Toplamı**	**sd**	**Kareler Ortalaması**	**F**	**p**	**Anlamlı Fark**
Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutum	Gruplar Arası	128,761	3	42,920	0,681	0,564	-
	Gruplar İçi	19347,162	307	63,020			
	Toplam	19475,923	310				

Katılımcıların anne eğitim durumuna göre toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçek puanlarında farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizine (ANOVA) göre, grupların toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçek puanları arasında istatistiki açıdan anlamlı farklılık görülmemiştir [$F_{(3-307)} = 0,681$, $p>0,05$].

Öğrencilerin annelerinin eğitim seviyesinin ilkokul, ortaokul, lise, lisans ve üzeri olarak farklılaşması durumunun öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarında ayırt edici bir faktör olmadığı sonucu ortaya çıkmıştır.

4.5. Sosyoloji Bölümü Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumuna Göre Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları

Sosyoloji bölümü öğrencilerinin babalarının eğitim durumlarına göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları arasında bir farklılığın olup olmadığının belirlenmesinde basıklık ve çarpıklık değerleri ile normal dağılıma uygunluğu incelenmiştir. Basıklık-çarpıklık değerleri şu şekildedir; İlkokul: Basıklık: -,872 Çarpıklık: ,294; Ortaokul: Basıklık: -,490 Çarpıklık: -,859; Lise: Basıklık: -1,074 Çarpıklık: ,913; Lisans ve Üzeri: Basıklık: -,649 Çarpıklık: -,322. Verilerin normal dağılım gösterdiği tespit edildiği için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır.

Tablo 5
Katılımcıların baba eğitim durumuna göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları

	Varyansın Kaynağı	**Kareler Toplamı**	**sd**	**Kareler Ortalaması**	**F**	**p**	**Anlamlı Fark**
Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutum	Gruplar Arası	501,836	3	167,279	2,707	,045	ortaokul-lise
	Gruplar İçi	18974,087	307	61,805			
	Toplam	19475,923	310				

Katılımcıların baba eğitim durumuna göre toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçek puanlarında farklılık olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizine (ANOVA) göre, grupların toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçek puanları arasında istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık olduğu sonucu bulunmuştur [$F_{(3-307)}$ = 2,707, p<0,05]. Hangi gruplar arasında anlamlı farklılık olduğunu belirlemek için yapılan Scheffe ve Benferroni testlerinde gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Ancak yapılan Tukey testinde baba eğitim durumu ortaokul olanların puanları ($\bar{x}$=178,086) ile baba eğitim durumları lise olan öğrencilerin puanları ($\bar{x}$=180,914) arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Öğrencilerin tümünün toplumsal cinsiyet rolleri tutum puanlarının eşitlikçi yönde bulunduğunu burada tekrar belirtmemiz faydalı olabilir.

4.6. Sosyoloji Bölümü Öğrencilerinin En Uzun Süre Yaşadıkları Yerleşim Yerine Göre Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları

Sosyoloji bölümü öğrencilerinin en uzun süre yaşadıkları yerleşim yerine göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemede uygulanacak tekniği seçmede değişkenlerin basıklık ve çarpıklık değerleri incelenmiştir. Sonuçlar şu şekildedir; Köy/Kasaba: Basıklık: -,755 Çarpıklık: -,458; İlçe: Basıklık: -,979 Çarpıklık: ,440; Şehir: Basıklık: -,701 Çarpıklık: -,397; Büyükşehir: Basıklık: -,753 Çarpıklık: -,098. Bu sonuçlara göre tek yönlü varyans analizi (ANOVA) tekniği seçilmiştir.

Tablo 6

Katılımcıların en uzun süre yaşadıkları yere göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutum	Gruplar Arası	71,724	3	23,908	0,378	0,769	-
	Gruplar İçi	19404,199	307	63,206			
	Toplam	19475,923	310				

Öğrencilerin en uzun süre yaşadıkları yerleşim yerine göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum puanlarında farklılığın var olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizine (ANOVA) göre, grupların toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçek puanları arasında istatistiki açıdan anlamlı bir fark görülmemiştir [$F_{(3-307)}$ = 0,378, p > 0,05].

Bu sonuca göre, öğrencilerin en uzun süre yaşamış oldukları yerleşim yerlerinin, köy/kasaba, ilçe, şehir, büyükşehir olarak farklılaşması durumu, öğrencilerin toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeğinden aldıkları puana göre değişmemektedir. Öğrencilerin köy/kasaba gibi küçük bir yerleşim yerinde yaşıyor olmaları ile büyükşehir gibi büyük bir yerleşim yerinde yaşıyor olmaları toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları bakımından anlamlı bir fark ortaya koymamıştır.

4.7. Sosyoloji Bölümü Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Eğitimi Alma Durumlarına Göre Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları

Sosyoloji bölümü öğrencilerinin toplumsal cinsiyet eğitimi alma durumlarına göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarında bir farkın olup olmadığını belirlemede uygulanacak istatistiksel tekniğin seçilmesinde değişkenlerin çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiştir. Sonuçları şu şekildedir; Evet: Basıklık: -1,016 Çarpıklık: ,466; Hayır: Basıklık: -,534 Çarpıklık: -,587. Basıklık ve çarpıklık değerleri normal dağılım kriterlerini karşılamakta olup verilere t testi uygulanmıştır.

Tablo 7
Katılımcıların toplumsal cinsiyet eğitimi alma durumlarına göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının t testi sonuçları

	TCRT Eğitim	**N**	**$\bar{x}$**	**S.s.**	**sd**	**t**	**P**
Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutum	Evet	173	180,38	8,03	309	1,928	0,06
	Hayır	138	178,65	7,72			

Katılımcıların toplumsal cinsiyet rollerine yönelik bir eğitim alıp almamaları durumlarına göre toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçek puanları arasında anlamlı farklılık olup olmadığını ölçmek için yapılan ilişkisiz örneklemler için t testinde, toplumsal cinsiyete yönelik bir eğitim almış olan katılımcıların toplumsal cinsiyet rolleri tutum ortalama puanları ($\bar{x}$ = 180,38) ile toplumsal cinsiyete yönelik bir eğitimi almamış olan katılımcıların toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçek ortalama puanları ($\bar{x}$ = 178,65) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemiştir [t(309) = 1,928 , p > 0,05].

Öğrencilerin toplumsal cinsiyet konusunda herhangi bir eğitim almış olmaları ile böyle bir eğitim almamış olmaları durumları toplumsal cinsiyet rolleri tutum puanlarını etkilememiştir. Toplumsal cinsiyet ile ilgili bir eğitim almış olan öğrenciler ile almamış olan öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum puanları eşitlikçi yönde bulunmuştur.

4.8. Evlilik Rol Beklentileri Ölçeğinin Eşitlikçi ve Geleneksel Faktörlerinin Puanları İle Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği Toplam ve Alt Ölçek Puanlarına İlişkin Korelasyon Analizi Sonuçları

Öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutum puanları ile evlilik rol beklentileri puanları arasındaki ilişkiyi saptamak amacıyla yapılan korelasyon analizi Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8

Sosyoloji bölümü öğrencilerin eşitlikçi evlilik rol beklentileri puanları ve geleneksel evlilik rol beklentileri puanları ile toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum ölçeği toplam ve alt ölçek puanları arasındaki ilişkiye ilişkin pearson korelasyon analizi sonuçları

		ERBÖ Eşitlikçi	ERBÖ Geleneksel	TCRTÖ Eşitlikçi	TCRTÖ KadınCinsRolü	TCRTÖ EvlilikCinsRolü	TCRTÖ Geleneksel CinsRolü	TCRTÖ ErkekCinsRolü	TCRTÖ Top
ERBÖ	Pearson Korelasyonu	1	-,318**	,283**	,193**	,223**	,244**	,292**	,347**
Eşitlikçi	Anlamlılık (2 yönlü)		,000	,000	,001	,000	,000	,000	,000
ERBÖ	Pearson Korelasyonu		1	-,221**	-,565**	-,318**	-,647**	-,523**	-,702**
Geleneksel	Anlamlılık (2 yönlü)			,000	,000	,000	,000	,000	,000
TCRTÖ	Pearson Korelasyonu			1	,187**	,298**	,206**	,231**	,508**
Eşitlikçi	Anlamlılık (2 yönlü)				,001	,000	,000	,000	,000
TCRTÖ	Pearson Korelasyonu				1	,249**	,564**	,391**	,791**
KadınCinsRolü	Anlamlılık (2 yönlü)					,000	,000	,000	,000
TCRTÖ	Pearson Korelasyonu					1	,322**	,282**	,555**
EvlilikCinsRolü	Anlamlılık (2 yönlü)						,000	,000	,000
TCRTÖ	Pearson Korelasyonu						1	,430**	,812**
Geleneksel CinsRolü	Anlamlılık (2 yönlü)							,000	,000
TCRTÖ	Pearson Korelasyonu							1	,652**
ErkekCinsRolü	Anlamlılık (2 yönlü)								,000
TCRTÖ	Pearson Korelasyonu								1
Top	Anlamlılık (2 yönlü)								

**Korelasyon 0.01 düzeyinde anlamlıdır.

Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği'nin alt ölçeği olan kadın cinsiyet rolündeki soruların içeriği toplumsal açıdan kadına verilen sorumluluklar ve kadınların üstlendiği roller ile ilgili tutum ifadelerinden oluşmaktadır. Bu çalışmadaki sonuçlara göre kadın cinsiyet rolüne ilişkin geleneksel tutum ifadelerine eleştirel yanıtlardan oluşan kadın cinsiyet rolü puanı ile eşitlikçi evlilik rol beklentileri arasında ($r = ,193$, $p < .01$) pozitif yönde zayıf kuvvette ve geleneksel evlilik rol beklentileri ile arasında ($r = -,565$, $p < .01$) negatif yönde orta kuvvette anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Kadın cinsiyet rolü ile eşitlikçi evlilik rol beklentilerine ilişkin determinasyon katsayısı ($r^2 = 0.037$) eşitlikçi evlilik rol beklentileri puanlarının toplam varyansının % 3,7 sinin kadın cinsiyet rolü puanından kaynaklandığı söylenebilir. Diğer yandan kadın cinsiyet rolü ve geleneksel rol beklentilerine ilişkin determinasyon katsayısı ($r^2 = 0.319$) geleneksel evlilik rol beklentileri puanlarının varyansının % 31,9 unun kadın cinsiyet rolü puanından kaynaklanmaktadır.

Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği'nin alt ölçeği olan eşitlikçi cinsiyet rolü soruları eşlerin ve aile içinde kız ve erkek çocuklarının her durumda eşit şartlarda yaşamasına yöneliktir. Bu çalışmadaki sonuçlara göre eşitlikçi cinsiyet rolü ile eşitlikçi evlilik rol beklentileri arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki ($r = ,283$, $p < .01$) ve geleneksel evlilik rol beklentileri arasında negatif yönde zayıf bir ilişki ($r = -,221$, $p < 0,01$) görülmektedir. Eşitlikçi cinsiyet rolü ile eşitlikçi evlilik rol beklentilerine ilişkin determinasyon katsayısı ($r^2 = 0.080$) eşitlikçi evlilik rol beklentileri puanlarının toplam varyansının % 8 inin eşitlikçi cinsiyet rolü puanından kaynaklandığı söylenebilir. Diğer yandan eşitlikçi cinsiyet rolü ve geleneksel rol beklentilerine ilişkin determinasyon katsayısı ($r^2 = 0.049$) geleneksel evlilik rol beklentileri puanlarının varyansının % 4,9 unun eşitlikçi cinsiyet rolü puanından kaynaklanmaktadır.

Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği'nin evlilikte cinsiyet rol alt ölçeği puanını belirlemede kullanılan soruların içeriği toplumun kadınlara ve erkeklere yüklediği evlilik hayatındaki sorumluluklar ve rollere yöneliktir. Bu çalışmadaki sonuçlara göre; evlilikte cinsiyet rolü ile eşitlikçi evlilik rol beklentileri arasında ($r = ,223$, $p < 0,01$) pozitif yönde zayıf bir ilişki ve geleneksel evlilik rol beklentileri arasında ($r = -,318$, $p < 0,01$) negatif yönde orta düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Evlilikte cinsiyet rolü ile eşitlikçi evlilik rol beklentilerine ilişkin determinasyon katsayısı ($r^2 = 0.050$) eşitlikçi evlilik rol

beklentileri puanlarının toplam varyansının % 5 inin evlilikte cinsiyet rolü puanından kaynaklandığı söylenebilir. Diğer yandan evlilikte cinsiyet rolü ve geleneksel rol beklentilerine ilişkin determinasyon katsayısı ($r^2 = 0.101$) geleneksel evlilik rol beklentileri puanlarının varyansının % 10.1 inin evlilikte cinsiyet rolü puanından kaynaklanmaktadır.

Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği'nin toplum tarafından kadına ve erkeğe yüklenmiş olan rol ve sorumluluklar ile ilgili sorularından oluşan geleneksel cinsiyet rolü alt ölçeği puanının yüksek olması, katılımcıların kadına ve erkeğe yüklenen geleneksel cinsiyet rollerine katılmadıklarını göstermektedir. Geleneksel cinsiyet rolü ile eşitlikçi evlilik rol beklentileri arasında ($r = ,244$, $p < 0,01$) pozitif yönde zayıf bir ilişki bulunurken geleneksel evlilik rol beklentileri ile arasında ($r = -,647$, $p < 0,01$) negatif yönde orta düzeyde bir ilişki belirlenmiştir. Geleneksel cinsiyet rolü ile eşitlikçi evlilik rol beklentilerine ilişkin determinasyon katsayısı ($r^2 = 0.059$) eşitlikçi evlilik rol beklentileri puanlarının toplam varyansının % 5.9 unun geleneksel cinsiyet rolü puanından kaynaklandığı söylenebilir. Diğer yandan geleneksel cinsiyet rolü ve geleneksel rol beklentilerine ilişkin determinasyon katsayısı ($r^2 = 0.419$) geleneksel evlilik rol beklentileri puanlarının varyansının % 42 sinin geleneksel cinsiyet rolü puanından kaynaklanmaktadır.

Katılımcıların Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği'nin alt ölçeği erkek cinsiyet rolü tutum puanının yüksek olması, eşitsizlik modelinin toplumsal rollerle devam etmesine neden olan toplum tarafından erkeğe verilen rolleri onaylamadıkları anlamına gelmektedir. Erkek cinsiyet rolü ile eşitlikçi evlilik rol beklentileri arasında ($r = ,292$, $p < .01$) pozitif yönde zayıf bir ilişki bulunurken geleneksel evlilik rol beklentisi arasında ($r = -,523$, $p < .01$) negatif yönde orta kuvvette bir ilişki saptanmıştır. Erkek cinsiyet rolü ile eşitlikçi evlilik rol beklentilerine ilişkin determinasyon katsayısı ($r^2 = 0.085$) eşitlikçi evlilik rol beklentileri puanlarının toplam varyansının % 8.5 inin geleneksel cinsiyet rolü puanından kaynaklandığı söylenebilir. Diğer yandan erkek cinsiyet rolü ve geleneksel rol beklentilerine ilişkin determinasyon katsayısı ($r^2 = 0.274$) geleneksel evlilik rol beklentileri puanlarının varyansının % 27 sinin geleneksel cinsiyet rolü puanından kaynaklanmaktadır.

Evlilik Rol Beklentileri Ölçeğinin alt ölçeği eşitlikçi tutum evlilikte–kadın ve erkeğin eşit roller üstlenmesi ve alınacak kararları birlikte almalarıyla ilgili sorulardan

oluşmaktadır. Çalışmaya dâhil olan öğrencilerden elde ettiğimiz bulgular incelendiğinde, eşitlikçi evlilik rol beklentileri puanlarıyla, toplumsal cinsiyet rolleri tutum puanları arasında pozitif yönde orta kuvvette bir ilişki bulunmaktadır ($r = ,347$, $p < .05$). Eşitlikçi tutumdaki evlilik rol beklentileri puanları artış gösterdikçe toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutum puanları da artış göstermektedir. Determinasyon katsayısı dikkate alındığında ($r^2 = ,120$) eşitlikçi evlilik rol beklentileri puanının toplam varyansının % 12'sinin toplumsal cinsiyet rolleri tutum puanından kaynaklandığı söylenebilir.

Geleneksel tutum puanı evlilikte erkeğin daha çok söz sahibi olması ve kadının daha çok hizmet etmesi, kocasına bağlı olmasıyla ilgili sorulardan oluşmaktadır. Örnekleme dahil olan öğrencilerden elde ettiğimiz bulgular incelendiğinde, geleneksel evlilik rol beklentileri puanlarıyla, toplumsal cinsiyet rolleri tutum puanları arasında negatif yönde yüksek kuvvette bir ilişki bulunmaktadır ($r = -,702$, $p < .05$). Geleneksel tutumdaki evlilik rol beklentileri puanları arttıkça toplumsal cinsiyet rolleri tutum puanları azalmaktadır. Determinasyon sayısı dikkate alındığında ($r^2 = 0.492$) geleneksel evlilik rol beklentileri puanının toplam vayansının % 49'unun toplumsal cinsiyet rolleri tutum puanından kaynaklandığı söylenebilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM
SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının bazı sosyo-demografik değişkenler ve evlilik rol beklentileri ile ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaca ulaşmak için katılımcılara Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutum Ölçeği ve Evlilik Rol Beklentileri Ölçeği ile beraber demografik bilgi formu uygulanmıştır. Bu tez çalışması sadece Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'nde eğitim görmekte olan sosyoloji bölümü öğrencilerinden elde edilen verilerden yola çıkarak tamamlanmıştır. Nicel araştırma desenlerinden elde edilmiş bulgulardan ulaşılan araştırma sonuçlarına yer verilmiştir. Araştırma bulgularından yola çıkarak elde edilen sonuçlar literatür ile desteklenerek tartışılmış ve öneri getirme çabası güdülmüştür. Araştırma sürecinde elde edilen bulgular araştırmanın alt problemlerine göre değerlendirilmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

5.1.Sosyoloji Bölümü Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarına Ait Bulguların Tartışılması

Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar cinsiyet açısından incelendiğinde kadın öğrencilerin ve erkek öğrencilerin eşitlikçi tutumlara sahip oldukları görülmüştür. Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutum Ölçeği'nden alınabilecek en yüksek puan 190 iken kadın öğrencilerin puan ortalamaları 180,04, erkek öğrencilerin ise 174,68 bulunmuştur. Bununla birlikte kadın öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum puanları erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmüştür. Araştırma bulgularına paralel olarak Kodan Çetinkaya (2013), Uçar, Aksoy Derya, Karaaslan ve Akbaş Tunç (2017), Özden ve Gölbaşı (2018) ve Daşlı (2019) çalışmalarında kadınların erkeklerden toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum puanlarının daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Diğer yandan erkeklerin kadınlardan toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının daha yüksek olduğu çalışmalarda bulunmaktadır (Önder, Yalçın ve Göktaş, 2013). Erkeklerin geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri kalıp yargılarına sahip olmalarının nedeni, bu yargıların kendi yararlarına olmasına ve bu durumun toplum tarafından destek görmesine bağlı olabilir. (Vefikuluçay, Zeyneloğlu, Eroğlu, ve Taşkın, 2007).

5.2. Sosyoloji Bölümü Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutumlarının Anne Baba Birliktelik Durumlarına Göre İncelenmesine Ait Bulguların Tartışılması

Anne ve babası birlikte olan katılımcıların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum ortalama puanları ($\bar{x}$ = 179,55) ile anne ve babası boşanmış olan katılımcıların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum ortalama puanları ($\bar{x}$ = 180,11) arasında istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık görülmemiş olsa da anne ve babaları birlikte olan öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin puanları anne ve babası boşanmış olan öğrencilerden daha düşük olarak bulunmuştur. Çok küçük bir fark olmasına rağmen belki de ileride yapılacak çalışmalarda daha büyük bir örneklem grubunda bu puan farkları açılacak ve toplumsal cinsiyet rolleri tutum puanlarının etkilendiği bir faktör olarak anne baba birliktelik durumlarını incelememiz gerekecektir.

Öğrencilerin anne ve babalarının birliktelik durumlarının toplumsal cinsiyete yönelik tutumlarını etkilememesi öğrencilerin anne babalarının ilişkilerinin durumundan bu açıdan etkilenmedikleri anlamına gelebilir. Bu çalışmanın sonuçlarında böyle bir etki saptanmamış olması ileride yapılacak çalışmalarda da aynı sonuçların alınacağı anlamına gelmemektedir.

5.3.Sosyoloji Bölümü Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının Anne Eğitim Durumlarına Göre İncelenmesine ait bulguların tartışılması

Analiz sonuçlarında annelerinin eğitim seviyelerine göre ayrılmış olan öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum puanları arasında belirgin bir fark ortaya çıkmamıştır. Öğrencilerin annelerinin eğitim seviyesinin ilkokul, ortaokul, lise, lisans ve üzeri olarak farklılaşması durumunun öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları üzerinde etkisi olabileceği ancak analiz sonuçlarında ayırt edici bir faktör olmadığı görülmüştür. Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların anne eğitim durumundan etkilendiği sonuçlarına ulaşılan araştırmalar da vardır (Çavdar, 2013), bu konu her örneklem grubunda farklı sonuçlar ortaya koymaktadır. Annenin eğitim durumunun kendisinin toplumsal cinsiyete bakış açısını değiştireceği bu sebeple annenin bakış açısının çocuğun bakış açısını da etkileyeceği düşünülmüştür. Öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla Daşlı (2019), araştırmasının

sonuçlarında, öğrencilerin anne eğitim durumlarına göre toplumsal cinsiyet rolleri tutumları alt boyutlarında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır (Daşlı, 2019). Kodan Çetinkaya (2013) ise çalışmasında anneleri ilkokul mezunu ve lise mezunu olan öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının daha yüksek olduğunu bulmuştur. Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların annenin eğitim durumuna göre incelendiği araştırmalarda farklı sonuçlara ulaşılmıştır.

Bu çalışmada öğrencilerin anne eğitim durumlarının, toplumsal cinsiyet rolleri tutum puanlarını etkilememiş olmasını üniversite düzeyinde eğitim almalarıyla birlikte, aile yapılarından ve annelerinin düşünce yapılarından koparak kendi öz benliklerini geliştirmiş olmaları şeklinde yorumlayabiliriz. Annelerin toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarını da ayrıca inceleyerek öğrencilerin eşitlikçi tutumlarda puanlar almış olmalarının annelerinin görüşleriyle paralel görüşlere sahip oldukları için mi bu şekilde olduğu yoksa annelerinin düşünce yapılarının üzerine kendi düşünce yapılarını inşa etmiş olmalarından mı kaynaklandığını görmemiz mümkün olabilir.

5.4.Sosyoloji Bölümü Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutumlarının Baba Eğitim Durumlarına Göre İncelenmesine Ait Bulguların Tartışılması

Katılımcıların baba eğitim durumlarına göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum puanlarında babaları lise mezunu olanların babaları ortaokul mezunu olanlardan daha eşitlikçi toplumsal cinsiyet rollerini benimsedikleri görülmüştür. Kodan Çetinkaya (2013) yaptığı çalışmada toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum puanlarının babanın eğitim durumuna göre farklılaşmadığını belirlemiştir. Fakat Daşlı (2019), öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi için yaptığı araştırmada, öğrencilerin babalarının eğitim durumlarına göre toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarının bazı alt boyutlarında (eşitlikçi cinsiyet rolü, kadın cinsiyet rolü, geleneksel cinsiyet rolü ve erkek cinsiyet rolü) istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar olduğunu belirlemiştir. Arıcı (2011) da araştırmasında üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolleri algılarının babası üniversite mezunu olan öğrencilerin babası ilkokul mezunu olan öğrencilere göre daha eşitlikçi tutumlarda olduğu sonucuna ulaşmıştır. Araştırma sonuçlarında tutarlılığın olmadığı görülmüştür. Her araştırmanın örneklem grubunu oluşturan kişilerin farklı kişiler olduğu düşünüldüğünde, analizlerin farklı sonuçlar vermesi normal karşılanabilir. Baba

eğitim durumunun bir kişinin toplumsal cinsiyete yönelik tutum ve algılarını etkilemesi durumu her örnekte karşımıza çıkmayabilir. Toplumsal cinsiyet rolleri tutumları birçok farklı konudan ve durumdan etkilenerek şekillenmektedir, her örneklem grubunda baba eğitim faktörünün etkilemiş olması durumu saptanmayabilir.

5.5. Sosyoloji Bölümü Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının En Uzun Süre Yaşadıkları Yere Göre İncelenmesine Ait Bulguların Tartışılması

Öğrencilerin en uzun süre yaşamış oldukları yerleşim yerlerinin, köy/kasaba, ilçe, şehir, büyükşehir olarak farklılaşması durumuna göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları farklılık göstermemiştir. Bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının oluşmasında çevresel etmenlerin katkıları düşünüldüğünde, bireylerin yaşadıkları yerleşim yerlerinin düşünce yapıları ve davranış kalıplarından etkilenerek görüşlerinin şekillendiği düşünülmüştür.

Büyükşehirlerin her açıdan gelişmiş yerleşim yerleri olduğunu düşündüğümüzde köy kasaba gibi bir yerleşim yeriyle toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarında farklılığın olmaması büyükşehirlerin yoğun göç alması ve daha kompleks bir yapıda olmalarıyla açıklanabilir. Arıcı (2011), yaptığı çalışmada öğrencilerin hayatlarının büyük bir bölümünü geçirdikleri yerlerin ve ailelerinin yaşamış oldukları coğrafi bölgenin, öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algılarını değiştirmediği sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışma da sonuçları destekler niteliktedir. Güzel (2016), çalışmasında ilçede doğan öğrencilerin köyde doğan öğrencilerden daha yüksek toplumsal cinsiyet rolleri tutum puanlarına sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır. Buradan yola çıkılarak toplumsal cinsiyet rolleri tutum puanlarının kişilerin yaşamlarını sürdürdükleri bölgelerden etkilenmiş olabileceği durumu tekrar incelenmesi gereken bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Beklentiler ve rollerin aile ve bireylerin içinde yaşadıkları toplumla bağlantılıdır (Çopur ve Şafak, 1999).

5.6. Sosyoloji Bölümü Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutumlarının Toplumsal Cinsiyet Eğitimi Alma Durumlarına Göre İncelenmesine Ait Bulguların Tartışılması

Öğrencilerin toplumsal cinsiyet konusunda herhangi bir eğitim almış olmaları ile böyle bir eğitim almamış olmaları durumları toplumsal cinsiyet rolleri tutum puanlarında bir fark yaratmamıştır. Bununla birlikte toplumsal cinsiyet ile ilgili bir eğitim almış olan öğrencilerin almamış olanlara göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum puanları daha eşitlikçi yönde olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Toplumsal cinsiyet konusunda yapılan derslerin toplumsal cinsiyet algısına etkisinin araştırıldığı bir araştırmada, toplumsal cinsiyet dersi almış olan öğrencilerin, toplumsal cinsiyet dersi almamış olan öğrencilerden toplumsal cinsiyet algısı puanlarının daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır (Gönenç, Topuz, Sezer, Yılmaz ve Duman, 2018).

Toplumsal cinsiyetin tanımının ne olduğu, neden insanlar arasında böyle rol ayrımları olduğu gibi konuların üniversite düzeyinde eğitim görmekte olan kişilerin hakim olmaları gerektiği konular olduğu düşünülmektedir. Toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumları eşitlikçi düzeyde çıkmış olan öğrencilerin, 138'i toplumsal cinsiyete yönelik herhangi bir eğitim almadığını belirtirken, 173 kişi bu konuda eğitim görmüş olduklarını belirtmektedir. Önceki araştırmaların da sonuçlarına baktığımızda bu konudaki eğitimin bireylerin toplumsal cinsiyet rolleri tutumları üzerinde etkili olduğu sonuçlarına ulaşabilmekteyiz. Bu araştırmada büyük farklar ile desteklenmemiş olmasının yanında eğitim aldığını belirten kişilerin puanları ($\bar{x}$ = 180,38) az da olsa almamış olanlardan ($\bar{x}$ = 178,65) yüksek bulunmuştur, bu da toplumsal cinsiyet rollerine yönelik eğitimin ileride bu konuda yapılacak çalışmalarda üzerinde durulması gereken bir konu olduğunu göstermektedir.

5.7. Evlilik Rol Beklentileri Toplam ve Alt Ölçek Puanları İle Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği Toplam ve Alt Ölçek Puanlarına İlişkin Korelasyon Analizi Sonuçlarının Tartışılması

Zeyneloğlu (2008), çalışmasında toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeğinin alt boyutları ile toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını etkileyebileceğini düşündüğü bazı faktörler ile ilişkisini incelemiş ve bazı önemli farklar bulmuştur. Eşitlikçi cinsiyet rolü puanlarının; kişilerin ebeveynlerinin birliktelik durumu, mezun oldukları lise, birlikte yaşadıkları kişiler, evlilikte cinsiyet rolü puanının; ebeveynlerin birliktelik durumu, yaşadıkları yer, ebeveynlerinin evlenme şekilleri, kadın cinsiyet rolü puanlarının; anne çalışma durumu faktöründen etkilendiği sonucuna ulaşmıştır. Geleneksel cinsiyet rolü puanlarının; kardeş sayısı, yaşadıkları ilin gelişmişlik düzeyi, birlikte yaşadıkları kişiler ve mesleklerini seçme nedenleri son olarak erkek cinsiyet rolü puanının ise birlikte yaşadıkları kişiler ve ebeveynlerinin evlenme şekillerinden etkilendiği sonuçlarına ulaşmıştır.

Toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeğinin alt boyutlarının incelendiği çalışmalarda, alt boyutlar farklı demografik değişkenler ile analiz edildiği görülmektedir (Zeyneloğlu, 2008, Çavdar, 2013). Toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeğinin alt ölçek puanlarının evlilik rol beklentileri ile incelendiği bu çalışmada ortaya daha farklı sonuçlar çıkmıştır.

Kadın cinsiyet rolündeki soruların içeriği toplumsal açıdan kadına verilen sorumluluklar ve kadınların üstlendiği roller ile ilgili tutum ifadelerinden oluşmaktadır. Türkiye'de yapılan bazı araştırmalara göre kadın cinsiyet rolü alt ölçek puanlarının eşitlikçi çıkması durumları kişilerin cinsiyetleri, eğitim seviyeleri, yaşları gibi faktörlerden etkilendiği belirlenmiştir (Çavdar, 2013; Kodan Çetinkaya, 2013). Bu çalışmadaki sonuçlara göre kadın cinsiyet rolüne ilişkin geleneksel tutum ifadelerine eleştirel yanıtlardan oluşan kadın cinsiyet rolü puanı ile eşitlikçi evlilik rol beklentileri arasında pozitif yönde zayıf kuvvette ve geleneksel evlilik rol beklentileri ile arasında negatif yönde orta kuvvette anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Bu duruma göre kadın cinsiyet rolü puanı arttıkça geleneksel evlilik rol beklentileri puanlarında azalma olduğu durumu ortaya çıkmaktadır. Aynı şekilde kadın cinsiyet rolü puanı arttıkça eşitlikçi evlilik rol beklentileri puanında da artış gözlemlenmektedir. Kadın cinsiyet rolü alt ölçeğindeki sorular kadınların özgürlüklerinin kısıtlandığı ve bağımlı oldukları şekilde hazırlanmıştır. Evlilik rol beklentileri ölçeğindeki eşitlikçi tutumları ölçen sorular kadın ve erkek arasında ortak kararlar, eşit haklar konularını savunur niteliktedir, geleneksel evlilik rol beklentileri soruları ise kadının özgürlüklerinin kısıtlandığı ve ev içi sorumluluklarının arttığı sorulardan oluşmaktadır. Bu durum kadın cinsiyet rolü ile eşitlikçi evlilik rol beklentileri arasındaki zayıf ilişkiyi ve geleneksel evlilik rol beklentileri arasındaki orta kuvvette ilişkiyi açıklayabilir.

Eşitlikçi cinsiyet rolü soruları eşlerin ve aile içinde kız ve erkek çocuklarının her durumda eşit şartlarda yaşamasına yöneliktir. Bu çalışmadaki sonuçlara göre eşitlikçi cinsiyet rolü ile eşitlikçi evlilik rol beklentileri arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki ve geleneksel evlilik rol beklentileri arasında negatif yönde zayıf bir ilişki görülmektedir.

Eşitlikçi cinsiyet rolü puanı arttıkça eşitlikçi evlilik rol beklentileri puanında da artış gözlemlenmektedir. Aynı şekilde eşitlikçi cinsiyet rolü puanı arttıkça geleneksel evlilik rol beklentileri puanlarında azalma gözlemlenmektedir. Eşitlikçi evlilik rol beklentileri soruları ile eşitlikçi cinsiyet rolü alt ölçeğinin sorularının aynı doğrultuda eşitlik konusunu içermesi ve onaylaması bu durumu açıklayabilir.

Evlilikte cinsiyet rol puanını ölçerken kullanılan soruların içeriği toplumun kadınlara ve erkeklere yüklediği evlilik hayatındaki sorumluluklar ve rollere yöneliktir. Öğrencilerin evlilikte cinsiyet rolü puanın yüksek olması eşitlikçi tutumlara, puanın düşük olması geleneksel tutumlara sahip olduklarını göstermektedir. Bu çalışmadaki sonuçlara göre; evlilikte cinsiyet puanı ile evlilikte cinsiyet rolüne ilişkin geleneksel tutum ifadelerine eleştirel yanıtlardan oluşan eşitlikçi cinsiyet rolü ile eşitlikçi evlilik rol beklentileri arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki ve geleneksel evlilik rol beklentileri arasında negatif yönde zayıf bir ilişki görülmektedir.

Bu duruma göre evlilikte cinsiyet puanı artarken eşitlikçi evlilik rol beklentileri puanı da artış göstermektedir. Aynı şekilde evlilikte cinsiyet rolü puanı artarken geleneksel

evlilik rol beklentileri puanlarında azalış görülmektedir. Evlilikte cinsiyet rolü alt boyutu, bir erkeğin karısını aldatması normal karşılanmalıdır, evlilikte kadın istemediği zaman cinsel ilişkiyi reddetmelidir gibi soruları içermektedir. Eşitlikçi evlilik rol beklentileri puanlarıyla aralarında pozitif yönde ilişki olması bu alt ölçekten alınan puanlar arttıkça eşitlikçi tutumlara sahip olunduğu anlamına gelmesi ile açıklanabilir. Aynı şekilde geleneksel evlilik rol beklentileriyle aralarında negatif yönde ilişki olması da evlilikte cinsiyet puanının yüksek olmasıyla açıklanabilir.

Toplum tarafından kadına ve erkeğe yüklenmiş olan rol ve sorumluluklar ile ilgili sorularından oluşan geleneksel cinsiyet rolü puanının yüksek olması, katılımcıların kadına ve erkeğe yüklenen geleneksel cinsiyet rollerine katılmadıklarını göstermektedir. Örnekleme dâhil olan öğrencilerden elde ettiğimiz bulgular incelendiğinde, geleneksel cinsiyet rolü ile eşitlikçi evlilik rol beklentileri arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki bulunurken geleneksel evlilik rol beklentileri ile arasında negatif yönde orta düzeyde bir ilişki belirlenmiştir.

Sonuç olarak geleneksel evlilik rol beklentileri arttığında geleneksel cinsiyet rolü puanları azalmakta ve eşitlikçi evlilik rol beklentileri arttığında geleneksel cinsiyet rolü puanlarında da artış gözlemlenmektedir. Geleneksel cinsiyet rolü puanının yüksek olması katılımcıların kadına ve erkeğe yüklenen geleneksel rollere katılmadıklarını göstermesi, eşitlikçi evlilik rol beklentileri puanları ile aralarında doğru orantılı bir ilişki olmasını açıklayabilir.

Katılımcıların erkek cinsiyet rolü tutum puanının yüksek olması, eşitsizlik modelinin toplumsal rollerle devam etmesine neden olan toplum tarafından erkeğe verilen rolleri onaylamadıkları anlamına gelmektedir. Erkek cinsiyet rolü eşitlikçi evlilik rol beklentileri arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki bulunurken geleneksel evlilik rol beklentisi arasında negatif yönde orta kuvvette bir ilişki saptanmıştır.

Bunun sonucunda erkek cinsiyet rolünün puanları arttıkça eşitlikçi evlilik rol beklentileri puanlarının arttığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Aynı şekilde erkek cinsiyet rolü puanı arttıkça geleneksel evlilik rol beklentileri puanlarında bir azalış görülmektedir. Erkek cinsiyet rolü puanının yüksek olması durumu eşitsizlik yaratan toplum tarafından erkeğe

verilen rollerin onaylanmadığı anlamına gelmektedir. Bu durum eşitlikçi evlilik rol beklentileri tutumları ile erkek cinsiyet rolü puanları arasındaki doğru orantılı ilişkiyi açıklayabilir.

Çavdar (2013) araştırmasında toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeğinin alt boyutlarının birçok farklı faktör ile ilişkili olduğunu saptamıştır. Cinsiyet, anne eğitim durumu, ilişki durumu, baba eğitim durumu, yerleşim yeri, ilişki süresi, gibi faktörlerin ve araştırmasında kullanmış olduğu romantik ilişkilerde akılcı olmayan inançlar ölçeğinin alt boyutları olan; aşırı beklentiler, sosyal zaman kullanımı, zihin okuma, farklı düşünmek, fiziksel yakınlık, cinsiyet farklılıkları gibi faktörler ile ilişkisi olduğunu bulmuştur.

Bu araştırmada ise toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeğinin alt boyutlarından olan kadın cinsiyet rolü, erkek cinsiyet rolü, geleneksel cinsiyet rolü, eşitlikçi cinsiyet rolü ve evlilikte cinsiyet rolü alt boyutlarının evlilik rol beklentileri ölçeği ile aralarında anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir.

Eşitlikçi tutum puanı evlilikte kadın ve erkeğin eşit roller üstlenmesi ve alınacak kararları birlikte almalarıyla ilgili sorulardan oluşmaktadır. Örnekleme dahil olan öğrencilerden elde ettiğimiz bulgular incelendiğinde, eşitlikçi evlilik rol beklentileri puanlarıyla, toplumsal cinsiyet rolleri tutum puanlarıyla pozitif yönde orta kuvvette bir ilişki bulunmaktadır.

Bu durumda eşitlikçi tutumdaki evlilik rol beklentileri puanları artış gösterdikçe toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutum puanları da artış göstermektedir. Katılımcıların toplumsal cinsiyet rolleri tutum puanlarının eşitlikçi yönde bulunması bu durumu açıklayabilir. Eşitlikçi tutumları benimsemiş olan kişilerin eşitlikçi evlilik rol beklentileri puanlarının da yüksek olarak bulunması normal karşılanmaktadır.

Geleneksel tutum puanı evlilikte erkeğin daha çok söz sahibi olması ve kadının daha çok hizmet etmesi, kocasına bağlı olmasıyla ilgili sorulardan oluşmaktadır. Örnekleme dahil olan öğrencilerden elde ettiğimiz bulgular incelendiğinde, geleneksel evlilik rol beklentileri puanlarıyla, toplumsal cinsiyet rolleri tutum puanlarıyla negatif yönde yüksek kuvvette bir ilişki bulunmaktadır.

Toplumsal cinsiyet rolleri tutum puanları artış gösterdikçe, geleneksel evlilik rol beklentilerinde düşüş olmaktadır. Katılımcıların toplumsal cinsiyet rolleri tutum puanlarının eşitlikçi yönde olması, geleneksel evlilik rol beklentileri puanlarının düşük çıkması durumunu açıklayabilir.

Gelişmekte olan toplumlarda geleneksellikten kopulmayan bir yapı olması hem eşitlikçi hem de geleneksel faktörlerin birlikte olması söz konusudur. Bir toplumun gelişip kendine yetebilecek seviyede uygarlaşmasının ilk basamağı elbette ki eğitimden geçer. Bebeklikten itibaren aile içinde başlayan eğitim okul, sosyal çevre ve diğer faktörler aracılığıyla hayat boyu devam eden bir süreçtir. Bir ailenin eşitlikçi tutumlarda olması o ailede yetişen çocuğun da bu tutumları benimsemesini sağlayacaktır. Bu eşitlikçi tutumların eğitim hayatında da desteklenmesi o kişinin eşitlikçi tutumlarla yaşamasına ve kendisinden sonraki nesilleri de bu doğrultuda yetiştirmesini sağlayacaktır. Aile içinde geleneksel bir yapı içerisinde büyümüş olan kişilerin de eşitlikçi tutumları benimsemeleri aile dışında alacakları eğitim sayesinde mümkün olacaktır. Fakat bu eğitimin kalitesi ve baskınlığı önemlidir. İlkokul, lise, üniversite gibi eğitim kurumlarında eğitim görmekte olan kişilerin kendilerine eğitim veren kişilerin görüşlerinden etkilenmemeleri söz konusu değildir.

Ailedeki yetişkin bireylerinin sergilemiş oldukları tavırlar ve roller çocukların roller ile ilgili olarak edinecekleri bilgilerin kaynağını oluşturur. Genç bireylerin edinmiş oldukları deneyimler, ileride kuracakları aileler içinde ve toplumda üstlenecekleri rolleri için bir basamaktır (Çopur ve Şafak, 1999). Aile kurmayı düşünen bireylerin, bu araştırma sonuçlarına göre hem toplumsal cinsiyet rolleri tutum puanlarında hem de evlilik rol beklentileri puanlarında eşitlikçi tutumlarda olduklarının saptanmış olması, ileride kuracakları aileleri için, eşitlikçi yapılarda ilişkiler ve tutumlar ile ilerleyecekleri anlamına gelebilir. Aile içinde rol paylaşımı bireylerin mutluluğunu belirler, her bir bireyin kendi rolleri konusunda diğer bireylerle uzlaşmaya varmış olması ve rollerinden memnun olması sağlıklı aile içi iletişimi destekler. Sağlıklı ailelerde üyeler, birbirlerinin rol beklentilerine uygun davranışlar gösterirler (Canel,2012)

5.8. Öneriler

Üniversite düzeyinde eğitim görmekte olan kişilerin, toplumsal cinsiyet rollerine karşı duyarlı ve eşitlikçi tutumlar benimsemiş olmaları gerekliliğinin yanında toplumsal cinsiyet rollerine benzer şekilde evlilikte rol beklentileri görüşlerinin de eşitlikçi tutumlarda olması gerektiği düşünülmektedir. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesinde Sosyoloji bölümünde eğitim görmekte olan öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları çeşitli değişkenler açısından incelenmiş ve öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının evlilik rol beklentileriyle ilişkisi araştırılmıştır. Bu şekilde bir çalışma tekrarlanacak olursa, çalışmayı yapan kişilerin kadın ve erkek sayısının yaklaşık sayılarda olması durumuna dikkat etmeleri gerekliliği önerilebilir, bu şekilde cinsiyetler arası görüş farklılıklarını ve benzerliklerini daha net görmek mümkün olacaktır.

Aynı şekilde sadece sosyoloji öğrencileriyle sınırlı kalmayarak üniversite genelinde böyle bir çalışma yapıldığında toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar ve evlilik rollerine ilişkin beklentiler konusunda daha fazla bilgi edinilebilir. Üniversite öğrencileri dışında evlilik rol beklentileri, çalışan kadınlara, evde çalışan kadınlara, çalışan erkeklere, işsiz kesime, statü olarak yüksek mertebe sahibi olan kişilere, tek yaşayan kişilere ya da ailesiyle yaşayan kişilere, ergenlik çağlarında olan gençlere, genel olarak evlilikteki rol beklentilerinin toplumsal açıdan çeşitli konumlarda olan farklı kişilere, gerek toplumsal cinsiyet rolleri tutumları ölçeğiyle birleştirilerek gerekse daha farklı bir problem açısından incelenebilir. Evlilik Rol Beklentileri Ölçeği ile Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutum Ölçeği'nin birbirine benzer doğrultuda sorular içermesi bu iki ölçeği birlikte kullanarak bir çalışma hazırlanmasına katkı sağlayan bir durum olmuştur. Ölçeklerin her birinin sonuçlarının eşitlikçi ve geleneksel olarak ayrılması, ölçekte kadın erkek rollerine yönelik soruların ve kadın ve erkeklerin tutumlarına yönelik soruların birbirini tamamlayan niteliklerde olması sonucunda bu iki ölçek birlikte çalışılmaya uygun bulunmuştur.

Toplumsal cinsiyet ve evlilik rol beklentileri ile ilgili yapılacak çalışmalarda, kişilerin ebeveynleri ile birlikte bir çalışmaya dahil edilmesi, anne ve babalarının görüşlerinden ne derecede etkilendikleri sonucunu ortaya çıkarabilir.

Aynı şekilde toplumsal cinsiyet rolleri tutum puanlarının anne ve baba eğitim durumlarından etkilenip etkilenmediği konusu da araştırmalara dâhil edilmeye devam etmelidir. Önceden yapılmış olan bazı çalışmalarda anne ya da babanın eğitim durumunun kişilerin toplumsal cinsiyet rolleri tutum puanları üzerinde etkileri olduğu sonuçları elde edilmiştir (Arıcı, 2011; Kodan Çetinkaya, 2013). İleride yapılacak çalışmalarda araştırılmaya devam edilmesi gereken değişkenler oldukları düşünülmektedir.

Üniversite düzeyinde eğitim gören bir kişinin birkaç sene içinde kendisinin de eğitim verebilen bir hoca olarak hayatına devam etmesi çok olasıdır. Toplumsal cinsiyet ve evlilik rol beklentileri ilişkisi düşünüldüğünde, bu iki ölçekte de eşitlikçi tutumları benimseyebilen kişilerin bu eğitimleri veren kişiler olmasının gerekliliği ve önemi ortadadır. Bireylerin toplumsal cinsiyet rolleri konusunda alacakları eğitim için üniversite düzeyinde bir eğitim almayı beklemeden, çeşitli kurumlarca küçük yaşlardan itibaren toplumsal cinsiyet temalı bilgilendirici ve eğitici etkinlikler düzenlenmelidir. Bu sebeple ilkokul seviyelerinden başlanarak öğrencilere okullarda toplumsal cinsiyet eşitliği konulu eğitimler verilmelidir.

Sosyoloji bölümünde eğitim görmekte olan öğrencilerin katılımıyla hazırlanan bu çalışmanın sonuçlarına bakıldığında öğrencilerin eşitlikçi tutumlara sahip oldukları görülmektedir. Sosyoloji bölümünde eğitim gören bir bireyin, mezun olduğunda topluma ve toplumsal olaylara diğer bireylerden daha farklı bakış açıları geliştirmiş olması gerektiği düşünülmektedir. Bu durumda üniversitelere büyük görevler düşmektedir, eğitim programları içerisinde toplumsal cinsiyet eşitliği konulu meslek içi dersler eklenmeli ve bu konuda eğitimler verilmelidir. Toplumsal cinsiyet rolleri konusu incelenirken, toplumsal cinsiyet açısından kişilerin herhangi bir eğitim (ders, workshop, seminer vb.) alıp almama durumları üzerinde çalışmalar yapılarak, bu konunun önemi ortaya çıkarılabilir.

Toplumsal cinsiyet rolleri tutum puanlarının baba eğitim durumundan etkilendiği ancak anne eğitim durumundan etkilenmediği sonuçlarına varılmış olmasıyla, anne ve baba eğitim durumları değişkenlerinin ileride yapılacak çalışmalarda araştırılmaya devam edilmesi önerilebilir. Böylelikle anne eğitim durumunun da toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarıyla olan ilişkisinin görülebileceği çalışmalar ortaya çıkabilir.

Bu çalışmaya benzer olarak yapılacak bir çalışmada öğrenciler ile çalışılacaksa, öğrencilerin ilk ve son sınıf olanlarının karşılaştırılması bölümde ya da bölümlerde alınan eğitimin etkisini daha net şekilde görülmesini sağlayabilir.

Toplumsal cinsiyet rolleri eğitimlerinin yanında evlilikte rol beklentilerine yönelik bilgilendirici eğitimler verilmesi bireylerin evlilik içerisindeki rollerin eşit dağılımı hakkında bilgilendirilmelerinin önünü açabilir.

Evlilik rol beklentileri ölçeği kullanıldığında, farklı demografik değişkenlerle olan ilişkisi incelenebilir. Evlilik rol beklentileriyle ilgili yapılan bir araştırmada, öğrencilerin geleneksel evlilik rol beklentilerinin otoriter baba ebeveyn tutumundan etkilendiği ve eşitlikçi evlilik rol beklentilerinin demokratik anne ebeveyn tutumundan etkilendiği tespit edilmiştir (Tosun ve Yazıcı,2021). Bu bilgiden yola çıkılarak toplumsal cinsiyet rolleri tutumları ile evlilik rol beklentileri konularında yapılacak başka bir araştırmada ebeveyn tutumlarının da göz önüne alınarak çalışma yapılması önerilebilir.

Araştırmalar, anne ve babasının evliliği boşanma ya da eşlerden birinin ölümüyle sonlanan bir ailede büyüyen bireylerin kendi evliliklerinde başarılı olma oranlarının, istatistiki açıdan anne ve babanın evliliğinin devam ettiği bir evde büyüyen bireyinkinden daha az olduğunu göstermektedir (Bell, 1971:286-294, Akt: Çopur, Şafak, 1999). Bu araştırma sonuçlarından yola çıkılarak evlilik rol beklentileri ölçeğinin kullanılacağı çalışmalarda, ebeveynlerinin birliktelik durumları değişkeni ele alınarak analizler gerçekleştirilmesi önerilebilir.

KAYNAKÇA

Akgül Gök, F., (2013) *Evli kadın ve erkeklerin toplumsal cinsiyet rolleriyle ilgili algılarının aile işlevlerine yansıması*. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Akın, M. H., Aydemir, M. A., (2007) Üniversitede okuyan kız öğrencilerin cinsiyet rolü tutumları bağlamında aile ve evlilik kurumlarına bakışları. *Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Edebiyat Dergisi* 18. Erişim
http://sefad.selcuk.edu.tr/sefad/issue/view/32

Arıcı, F. (2011). Üniversite öğrencilerinde toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algılar ve psikolojik iyi oluş. *Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara*.

Ateş, A. P., (2017), *Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolleri ve kadına yönelik şiddete ilişkin tutumları: Dicle üniversitesi örneği.* Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.

Ateş, A.P. Yıldız, N. (2017) *Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rolleri ve Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Tutumları Dicle Üniversitesi Örneği*, Dicle Üniversitesi Soyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.

Aylaz, R., Güneş, G., Uzun, Ö., Ünal, S. (2014) Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolüne yönelik görüşleri. *Sürekli Tıp Eğitim Dergisi(STED)* 24(5) Erişim https://dergipark.org.tr/tr/download/issue-full-file/29075

Bhasin, K. (2003) Toplumsal Cinsiyet: Bize Yüklenen Roller, (çev: Kader Ay), İstanbul: Kadınlarla Dayanışma Vakfı Yayınları

Budak, H. & Küçükşen, K. (2018). Türkiye'nin Sosyal Transformasyon Sürecinde Y Kuşağının "Toplumsal Cinsiyet Rolü" Tutumları . *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17 (66) , 561-576 . DOI: 10.17755

Bursal, M. (2017), *Spss İle Temel Veri Analizleri*, Ankara: Anı Yayıncılık

Büyüköztürk, Ş. (2010), *Veri Analizi El Kitabı*, Ankara: Pegem.

Can, A. (2014), *SPSS İle Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi*, Ankara: Pegem.

Canatan, K. ,Yıldırım, E. (2009) *Aile Sosyolojisi*, İstanbul: Açılımkitap

Canel, A. N. (2012). Evlilik ve aile hayatı. *Marriage and family life]. İstanbul, Turkey: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı*.

Cevahir, E. (2020), *Spss İle Nicel Veri Analizi Rehberi*, İstanbul: Kibele Yayınları

Connell, R.W. ,(1998) *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar*, İstanbul: Ayrıntı

Çavdar, D. (2013) *Üniversite Öğrencilerinin toplumsal Cinsiyet Tutumlarına İlişkin Tutumları ve Romantik İlişkilerde Akılcı Olmayan İnançları*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Çelikkaleli, Ö. Avcı, R. (2016), Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Rollerine Göre Bağlanma Biçimlerinin İncelenmesi, *Bilgisayar ve Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(7) Erişim https://dergipark.org.tr/tr/pub/jcer/issue/24509/259758

Çoraklı, S. (2007). *Mutluluk ve Aile Bağları*, İstanbul: Bilgeoğuz

Daşlı, Y. (2019). Öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların belirlenmesi üzerine bir alan araştırması. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *16*(1), 364-385.

Dökmen, Y.Z. (2015) *Toplumsal Cinsiyet*, İstanbul: Remzi kitabevi

Dunn, M. S. (1960). Marriage role expectations of adolescents. *Marriage and Family Living*, *22*(2), 99-111.

Düşünmez, R. (2016) *Üniversite öğrencilerinin evlilik ve eş seçimine ilişkin görüş ve düşünceleri*. Turgut Özal Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

Ecevit, Y. (2012). Aile, Kadın ve Devlet İlişkilerinin Değerlendirilmesinde Klasik ve Yeni Yaklaşımlar. *Kadın Araştırmaları Dergisi*, 0(1), .https://dergipark.org.tr/en/pub/iukad/issue/729/7871

Ecevit, Y. (2021). Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Temel Kavramları.

Eken, H. (2006). Toplumsal cinsiyet olgusu temelinde mesleğe ilişkin rol ile aile içi rol etkileşimi: Türk silahlı kuvvetlerindeki kadın subaylar. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (15), 247-279.

Erbil, N.,(2019) Ünivesite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolleri tutumları ve yaşam değerleri arasındaki ilişki, *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi, 2(1)* Erişim https://dergipark.org.tr/tr/pub/ouhcd/issue/44850/462945

Erdoğan, M. (2016*) Evli kadınlarda toplumsal cinsiyet rollerinin evlilikte sorun çözmeye ve doyuma etkisi.* Harran Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Şanlıurfa.

Erol, M. (2008). Toplumsal Cinsiyetin Tutumlar Üzerindeki Etkisi, *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi.* 32 (2), 199-219.

Ersoy, E. (2009). *Cinsiyet Kültürü İçinde Kadın ve Erkek Kimliği (Malatya Örneği)* Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi cilt:19, sayı:2 sayfa: 209-230 Elazığ.

Esen, E. Siyez, D. Soylu, Y. (2017) Üniversite Öğrencilerinde Toplumsal Cinsiyet Algısının Toplumsal Cinsiyet Rolü ve Cinsiyet Değişkenlerine Göre İncelenmesi, *e- Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi,* 8(1) Erişim: http://www.e-ijer.com/tr/pub/issue/29659/318527

Giddens, A. (2012) *Sosyoloji*, İstanbul: Kırmızı Yayınları.

Gökçe, B. (1978) Evlilik Kurumuna Sosyolojik Bir Yaklaşım, *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S.1 ss. 7-21

Gülendam, R. (2007). Türk Kadınının Aile İçindeki Yeri ve Rolünün Modern Türk Edebiyatına Yansıması: 1960-1980. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *2007*(15), 165-182.

Güllü, A. (2018) Üniversite öğrencilerinin eşten beklentilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi 16(1).* Erişim https://dergipark.org.tr/tr/pub/tebd/issue/37876/335006

Güneş, H. N. (2018) Feminist Akımlarda Aile, Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi, 7(3) ss: 142-153, Erişim: https://dergipark.org.tr/tr/pub/ssrj/issue/38851/444416

Günindi Ersöz, A. (1999) *Cinsiyet Rollerine İlişkin Beklenti, Tutum, Davranışlar ve Eşler Arası Sorumluluk Paylaşımı (Kamuda Çalışan Yönetici Kadınlar Örneği)* Ankara: T.C. kültür bakanlığı yayınları

Güzel, A. (2016). Öğrencilerin Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutumları ve İlişkili Faktörler. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, *5*(4), 1-11.

İmamoğlu, O. (1993), Değişen Dünyada Değişen Aile İçi Roller, *Kadın Araştırmaları Dergisi*, sayı:1 ss. 58-68

Jenks, C. (2012). *Temel Sosyolojik Dikotomiler*. Ankara: Birleşik yayın.

Karabacak, A., Çiftçi, M., (2016) Üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumları ile romantik ilişkilerde akılcı olmayan inançları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi, 36(2)* Erişim

https://dergipark.org.tr/tr/pub/iupcd/issue/28559/304734

Kasapkara, A., Kasapkara, B. (2014). 20-30 yaş grubu bekar erkeklerin eş seçimine yönelik tutumları ve eşten beklentilerinin bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(34).

Kodan Çetinkaya, S. (2013). Üniversite Öğrencilerinin Şiddet Eğilimlerinin Ve Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi. *Nesne-Psikoloji Dergisi*, *1*(02), 21-43.

Köksal, B. İlhan, T. (2018). Evlilik Rol Beklentileri Ölçeğinin Geliştirilmesi, Ege Eğitim Dergisi, 19(1), 300-319. DOI: 10.12984/egeefd.378847

Kul Uçtu, A., & Karahan, N. (2016). Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin Cinsiyet Rolleri, Toplumsal Cinsiyet Algısı ve Şiddet Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Itobiad: Journal of the Human & Social Science Researches*, *5*(8).

Marshall, G. (2005). *Sosyoloji Sözlüğü*, Ankara: Bilim ve Sanat

Neuman,W. Lawrance (2008), *Toplumsal Araştırma Yöntemleri*, İstanbul: Yayın Odası

Ozankaya, Ö. (1977). *Toplumbilime Giriş*, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.

Ozankaya, Ö. (1991). *Toplumbilim*. İstanbul: Cem.

Öngen, B., Aytaç, S., (2013) Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve yaşam değerleri ilişkisi. *Sosyoloji Konferansları* 48(2). ss:1-18 Erişim: https://dergipark.org.tr/tr/pub/iusoskon/issue/9552/119306

Özkan, Ş. (2015) Aile Sosyolojisi, Atatürk Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi AÖF yayınları. Erzurum.

Özkaya, C.(2010). *Türkiye'de Aile*. İstanbul: Sekam.

Russel, B. (1983). *Evlilik ve ahlak*, İstanbul: Say

Slattery, M. (2011). *Sosyolojide Temel Fikirler*, İstanbul: Sentez.

Şahin, E. S., (2019) *Üniversite öğrencilerinin çeşitli kaynaklardan aldıkları evlilik mesajları ve evliliğe ilişkin tutumları*. Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

(TDK) https://sozluk.gov.tr/

Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). Using multivariate statistics (sixth ed.) Boston:Pearson

Tosun, C., & Yazıcı, H. Algılanan Ebeveyn İlişki Tutumları ile Romantik İlişkilerde Akılcı Olmayan İnançların Evlilik Rol Beklentileri Üzerindeki Etkisi: Geleneksel mi, Eşitlikçi mi?. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, *32*(1), 173-188.

Tunç, S.(2019). *Üniversite Öğrencilerinin Aile Aidiyeti, Evlilik Beklentileri ve Evlilik Tutumları Arasındaki İlişki.* İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Turan, S. Ü., & Bilgin, V. (2020). Toplumsal cinsiyet ekseninde din ve aile İçi roller. *Uludağ Üniversitsi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 29(2) Erişim: https://dergipark.org.tr/tr/pub/uluifd/issue/58579/715528

Uluocak, Ş. ve Aslan, C. (2011). *Kadın Bakış Açısından Toplumsal Cinsiyet Rolleri*. İstanbul: Oktay Matbaacılık.

Ünüvar, P., Tagay, Ö.,(2015) Çalışan evli kadınların toplumsal cinsiyet rolleri, yaşam, iş doyumu ve evlilik uyumlarının incelenmesi. *Kadın/Woman2000 16(1)*, Erişim: https://www.researchgate.net/publication/311511427_Calisan_Evli_Kadinlarin_Toplumsal_Cinsiyet_Rolleri_Yasam_Is_Doyumu_ve_Evlilik_Uyumlarinin_Incelenmesi

Vatandaş, C. (2007) Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı, *Sosyoloji Konferansları*, s:35 ss.29-56 Erişim: https://dergipark.org.tr/tr/pub/iusoskon/issue/9517/118909

Vefikuluçay, A. G. D., Zeyneloğlu, A. G. S., Eroğlu, K., & TAŞKIN, L. (2007). Kafkas Üniversitesi son sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin bakış açıları. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, *14*(2), 26-38.

Yörükan, T. (2010), *Alfred Adler Sosyal Roller ve Kişilik*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları

Yüksel, Ö., (2013) *Kadınlarda evlilik uyumu ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişki: stresle baş etme biçimleri ve toplumsal cinsiyet rolü tutumlarının aracı rolü.* Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

Yıldırım, S. (2018). Toplumsal cinsiyet rolleri üzerine karşılaştırmalı bir çalışma: atatürk üniversitesi sosyoloji bölümü örneği.

Yılmaz, D. , Zeyneloğlu, S. , Kocagöz, S. , Kısa, S. , Taşkın, L. , Eroğlu, K. (2009) *Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Görüşleri*, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, cilte:6 sayı:1 ss:775-792)

Zeyneloğlu, S. (2008). *Ankara'da hemşirelik öğrenimi gören üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları* (Doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara

Zincirkıran, M.(2017) *Sosyoloji*, Bursa: Dora.

EKLER

Anket Formu

Sayın Katılımcı,

Bu anket, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Aile Danışmanlığı Yüksek Lisans Bölümü tarafından gerçekleştirilen yüksek lisans tezine veri sağlamak amacıyla hazırlanmıştır.

• Bu bir test değildir, doğru ya da yanlış cevap yoktur.

• Hiçbir şekilde anketler üzerine isminizi yazmayınız.

• Bu araştırmanın sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için lütfen soru ve ifadeleri çok dikkatli okuyunuz, hiçbir soruyu cevapsız bırakmayınız.

• Cevaplarınız gizli kalacak, araştırmacı dışında kimseyle paylaşılmayacaktır. .

• Verdiğiniz her içten, samimi ve gerçekçi cevap yapılan araştırmayı çok daha verimli kılacaktır.

• Anket 3 bölümden oluşmaktadır ve cevaplamak yaklaşık 15 dakikanızı alacaktır.

Değerli katkı ve yardımlarınız için şimdiden teşekkür ederim.

e-mail:

Ayşe Pınar URAL — Yüksek Lisans Öğrencisi

Prof. Dr. Şeref ULUOCAK — Tez Danışmanı

Ek.1 KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1. Yaşınız:

2.Cinsiyetiniz: ☐Kadın ☐Erkek

3. Bölümünüz:

4.Kaçıncı Sınıftasınız:

5.Anne ve Babanız:

☐İkisi de hayatta

☐Sadece anne hayatta

☐Sadece baba hayatta

☐İkisi de hayatta değil

6.Anne ve Babanız:

☐Boşanmış

☐Birlikte

7.Annenizin Eğitim Durumu:

☐Okur-yazar değil

☐Okur-yazar

☐İlkokul

☐Ortaokul

☐Lise

☐Üniversite

☐Yüksek lisans

☐Diğer……..

8.Babanızın Eğitim Durumu:

☐Okur-yazar değil

☐Okur-yazar

☐İlkokul

☐Ortaokul

☐ Üniversite

☐ Yüksek Lisans

☐Diğer……

9.Kardeşiniz:

Var ☐ Yok ☐

10. Doğum yeriniz neresidir?

☐ Büyükşehir

☐Şehir

☐İlçe

☐ Köy/Kasaba

11. Şimdiye kadar en uzun yaşadığınız yer neresidir?

☐Büyükşehir

☐Şehir

☐ İlçe

☐ Köy/Kasaba

12. Aile tipiniz aşağıdakilerden hangisiyle uyumludur?

☐Çekirdek aile (anne baba ve/veya kardeşlerin birlikte yaşadıkları aile)

☐Geniş aile (anne baba kardeşler aile büyükleri diğer birinci derece akrabaların birlikte yaşadıkları aile)

☐Parçalanmış aile (anne baba ayrı)

☐Diğer ……

13. Evlilik ile ilgili düşünceniz nedir?

☐Evlenmeyi düşünüyorum

☐Evlilik ile ilgili şu an fikrim yok

☐Evlenmeyi düşünmüyorum

14. Toplumsal cinsiyet veya kadına yönelik şiddet ile ilgili daha önce bir eğitim aldınız mı? (Ders, workshop, seminer vb.)

☐Evet

☐Hayır

15. Ev İçi İşler İle İlgileniyor Musunuz? (Temizlik, Çamaşır, Bulaşık, Yemek vb.)

☐Evet

☐Hayır

Ek.2 Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutum Ölçeği

Bu ölçekteki cümleler, siz üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarınızı belirlemek için hazırlanmıştır. Sonuçlar yalnızca araştırma amacıyla kullanılacaktır. Bu cümlelerden hiçbirisinin doğru ya da yanlış cevabı yoktur. Her cümle ile ilgili görüş, kişiden kişiye değişebilir. Bunun için vereceğiniz cevaplar sizin kendi görüşünüzü yansıtmalıdır. Her cümle ile ilgili görüşünüzü belirtirken, önce cümleyi dikkatlice okuyunuz sonra, cümlede belirtilen düşüncenin, sizin düşünce ve duygularınıza ne derecede uygun olduğuna karar veriniz.

Aşağıdaki cümleler size;

hiç uygun değilse ..... "Kesinlikle Katılmıyorum"

uygun değilse ..... "Katılmıyorum"

karar veremiyor iseniz..... "Kararsızım"

uygunsa ..... "Katılıyorum"

tamamen uygunsa ..... "Tamamen Katılıyorum"

Cümlenin karşısındaki yerlere aşağıdaki örneğe uygun olarak çarpı (X) koyarak işaretleyiniz. Bir cümleyi okuduktan sonra aklınıza ilk geleni işaretleyiniz ve lütfen bütün cümleleri işaretlemeyi unutmayınız.

Örnek:

Tutum Cümleleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
Ailenin parasal harcamaları erkeğin kontrolünde olmalıdır.				X	

Katılımınız için teşekkür ederim.

Tutum İfadeleri	**Kesinlikle Katılmıyorum**	**Katılmıyorum**	**Kararsızım**	**Katılıyorum**	**Tamamen Katılıyorum**
1. Kızlar, ekonomik bağımsızlıklarını kazandıklarında ailelerinden ayrı yaşayabilmelidir.					
2. Erkeğin evde her dediği yapılmalıdır.					
3. Kadının yapacağı meslekler ile erkeğin yapacağı meslekler ayrı olmalıdır.					
4. Evlilikte çocuk sahibi olma kararını eşler birlikte vermelidir.					
5. Bir genç kızın evleneceği kişiyi seçmesinde son sözü baba söylemelidir.					
6. Kadının erkek çocuk doğurması onun değerini artırır.					
7. Kadının doğurganlık özelliği nedeniyle, iş başvurularında erkekler tercih edilmelidir.					
8. Ailede ev işleri, eşler arasında eşit paylaşılmalıdır.					
9. Kadının yaşamıyla ilgili kararları kocası vermelidir.					
10. Kadınlar kocalarıyla anlaşamadıkları konularda tartışmak yerine susmayı tercih etmelidir .					
11. Bir genç kız, evlenene kadar babasının sözünü dinlemelidir.					
12. Ailenin maddi olanaklarından kız ve erkek çocuk eşit yararlanmalıdır.					

Tutum İfadeleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
13. Çalışma yaşamında kadınlara ve erkeklere eşit ücret ödenmelidir.					
14. Bir erkeğin karısını aldatması normal karşılanmalıdır.					
15. Kadının çocuğu olmuyorsa erkek tekrar evlenmelidir.					
16. Kadının temel görevi anneliktir.					
17. Evin reisi erkektir.					
18. Dul kadın da dul erkek gibi yalnız başına yaşayabilmelidir.					
19. Bir genç kızın, flört etmesine ailesi izin vermelidir.					
20. Ailede kararları eşler birlikte almalıdır.					
21. Bir kadın akşamları tek başına sokağa çıkabilmelidir.					
22. Eşler boşandığında mallar eşit paylaşılmalıdır.					
23. Kız bebeğe pembe, erkek bebeğe mavi renkli giysiler giydirilmelidir.					
24. Erkeğin en önemli görevi evini geçindirmektir.					
25. Erkeğin maddi gücü yeterliyse kadın çalışmamalıdır.					
26. Evlilikte, kadın istemediği zaman cinsel ilişkiyi reddetmelidir.					

Tutum İfadeleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
27. Mesleki gelişme fırsatlarında kadınlara ve erkeklere eşit haklar tanınmalıdır.					
28. Evlilikte erkeğin öğrenim düzeyi kadından yüksek olmalıdır.					
29. Bir kadın cinsel ilişkiyi evlendikten sonra yaşamalıdır.					
30. Ailede erkek çocuğun öğrenim görmesine öncelik tanınmalıdır.					
31. Erkeğin evleneceği kadın bakire olmalıdır.					
32. Alışveriş yapma, fatura ödeme gibi ev dışı işlerle erkek uğraşmalıdır.					
33. Erkekler statüsü yüksek olan mesleklerde çalışmalıdır.					
34. Ailede kazancın nasıl kullanılacağına erkek karar vermelidir.					
35. Bir erkek gerektiğinde karısını dövmelidir.					
36. Evlilikte gebelikten korunmak sadece kadının sorumluluğudur.					
37. Bir kadın hastaneye gittiğinde kadın doktora muayene olmalıdır.					
38. Evlilikte erkeğin yaşı kadından büyük olmalıdır.					

Ek.3 Evlilik Rol Beklentileri Ölçeği

Aşağıda evlilik rol beklentilerini içeren çeşitli maddeler bulunmaktadır. Lütfen her bir evlilik rol beklentisini dikkatli bir şekilde okuyup sizin için ne kadar önemli olduğunu 1 (Hiç Katılmıyorum) ile 5 (Tamamen Katılıyorum) arasında derecelendiriniz. Değerli görüşlerinizi bizim için çok önemlidir. Tüm ifadeleri mümkün olduğunca dürüst ve doğru bir şekilde işaretlediğinizden emin olunuz. Katkılarınız için şimdiden çok teşekkür ederiz.

Hiç katılmıyorum		Orta düzeyde katılıyorum		Tamamen Katılıyorum
1	2	3	4	5

1	Eşler ailenin tamamını ilgilendiren konularda karar alırken eşit haklara sahip olmalıdır.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
2	Erkek uyandığında kahvaltısı hazır olmalıdır.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
3	Bir konuda karar alınırken son söz erkeğe ait olmalıdır.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
4	Ailenin ekonomik kararları hakkında eşler eşit haklara sahip olmalıdır.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
5	Erkeğin temel görevi ailesinin geçimini sağlamaktır.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
6	Eğer eğlenmeye gidilecekse, nereye gidileceğine eşler birlikte karar vermelidir.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
7	Çamaşır yıkamak, temizlik yapmak, yemek pişirmek gibi işler kadına ait olmalıdır.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
8	Eve, fiyatı yüksek herhangi bir şey alınacaksa eşler birlikte karar vermelidir.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
9	Ailedeki parasal konular hakkında son kararı erkek vermelidir.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**

10	Kadın yaşamını kocasının yaşamına göre ayarlamalıdır.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
11	Arabanın veya evin kimin üzerine tescil edileceği kararını eşler birlikte vermelidir.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
12	Kadın sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerine katılmadan önce kocasına haber vermelidir.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
13	Dini bayramlarda eşler birlikte önce erkeğin ailesini ziyaret etmelidir.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
14	Eve evcil hayvan alınıp alınmayacağına eşler birlikte karar vermelidir.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
15	Aileyi dışarıdan gelebilecek tehlikelere karşı korumak her koşulda erkeğin sorumluluğu olmalıdır.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
16	Kadın sosyal medya hesabı oluşturmadan önce eşinden izin almalıdır.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
17	Aile içinde yaşanan bir problemle ilgili dışarıdan yardım alınıp alınmayacağına eşler birlikte karar vermelidir.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
18	Kadın sosyal ağ sitelerine resim koyma konusunda kocasının fikrini almalıdır.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
19	Kadın çocukla ilgilendiğinde erkek de ev işlerini yapabilmelidir.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
20	Eşler nerede yaşayacakları konusunda farklı fikirdelerse son kararı erkek vermelidir.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
21	Eşler sadakat konusunda aynı düzeyde sorumluluk sahibi olmalıdır.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
22	Eşler kaç çocuk istediklerine birlikte karar vermelidir.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**

23	Kadının neyi giyip giymeyeceğine kocası karışabilmelidir.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
24	Arabayla ilgili konular (tamir, bakım, yakıt alma vb.) erkeğin sorumluluğundadır.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
25	Evlendikten sonra eşler kendi ebeveynlerine yakın yerde yaşama konusunda birbirlerine baskı yapmamalıdır.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
26	Boş zamanlarını nasıl geçireceklerine eşler birlikte karar verebilmelidir	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
27	Her iki cinsiyet de romantik yakınlıkla ilgili duygularını söyleyebilmelidir.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
28	Erkeğin ailesiyle yaşamak gerekirse, kadın kocasının kararına uymalıdır.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
29	Eşler çocukların istekleriyle ilgili konularda ortak karar vermelidir.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
30	Eve tamirci geldiğinde, onunla erkek ilgilenmelidir.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
31	Eşlerden kimin ihtiyacı varsa arabayı o kullanmalıdır.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
32	Cinsel birliktelik her iki eşin de rızasıyla olmalıdır.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
33	Evlendikten sonra kadın sadece kocasının soyadını taşımalıdır.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
34	Eşler kendi ebeveynleri ile eşlerden biri(karı-koca) arasında anlaşmazlık olduğunda her iki tarafı da dinlemelidir.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
35	Evin temiz ve bakımlı olması sadece kadının değil, aynı zamanda erkeğin de görevi olmalıdır.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
36	Eşler ne zaman çocuk sahibi olacaklarına birlikte karar vermelidir.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**

37	Eşler arasında sorun çıktığında alttan alan kadın olmalıdır.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
38	Eşler ev işlerindeki görev paylaşımlarına birlikte karar vermelidir.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
39	Cinsel talepler konusunda, kadın kocasının taleplerini yerine getirmelidir.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
40	Kadın çalışıyor olsa bile ev işleri öncelikle onun görevidir	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**